

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ПО МИГРАЦИЯ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2021-2025**

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Увод

II. Общи положения

- 1. Цели**
- 2. Принципи**
- 3. Целеви групи**

III. Институционална и правна рамка

IV. Национални политики в област „Свободно движение, законна миграция и интеграция“

- 1. Управление на законната миграцията.**
- 2. Свободно движение.**
- 3. Непридружени деца-чужденци.**
- 4. Интеграция.**

V. Национални политики в област „Сигурност“

- 1. Граници и Шенген**
- 2. Визова политика**
- 3. Противодействие на незаконната миграция и политики по връщане**
- 4. Трафик на хора**

VI. Национални политики в областта „Международната закрила и убежище“

VII. Външно измерение на миграцията и принос към политиката за развитие

- 1. Диалог и рамка на сътрудничество**
- 2. Работа с ключови трети страни**
- 3. Стратегическо партньорство с Обединеното кралство**

VIII. Политики по миграция в извънредна ситуация

- 1. Управление на миграцията в ситуация на внезапен миграционен натиск**
- 2. Управление на миграцията в ситуация на криза и извънредна ситуация**

IX. Политики за сътрудничество

- 1. Междуетаблицуционално сътрудничество**
- 2. Сътрудничество с международни и европейски организации**
- 3. Сътрудничество с неправителствения сектор**

X. Усъвършенстване на законодателството и укрепване на административния капацитет

XI. Финансиране на стратегията

XII. Заключение

- 1. Очаквани резултати**
- 2. Механизъм на отчитане на стратегията**
- 3. Механизъм за оценка и корекция**

I. УВОД

Приемането на настоящата стратегия следва да допринесе за развитието на устойчива национална миграционна политика, която посредством добре управлявана миграция, улеснява преминаването на границите, гарантира, че трудовата миграция е ориентирана съобразно нуждите на пазара на труда, осигурява правата на нуждаещите се от международна закрила и задълбочава нашето европейско и международно сътрудничество. Стратегията по миграция предлага средносрочни перспективи на развитие, отчита настоящата ситуация в страната и в Европа и има визия, способна да отговори на динамиката, при която протичат миграционните процеси.

Приемането на настоящата Стратегия се случва във време, което трудно може да бъде сравнено с друго – Европа, а и светът, се възстановяват след пандемия от вирус, погубил животи, засегнал милиони човешки съдби и икономики в мащаби, несъизмерими с други такива от близкото, а и от по-далечното минало. В настоящата ситуация, в която светът се среща отново след продължителен период на „социална дистанция“, за да съсредоточи усилия за справяне със ситуацията, в която пандемията го постави, измеренията на потенциални нови миграционни вълни към стария континент и вероятността те да бъдат подтикнати от вируса, остават неизвестни.

Въпреки трудностите на времето, в което страната ни днес търси нови перспективи на развитие на политиката си по миграция, натрупаният опит в хода на изпълнение на предходната миграционна стратегия (2015-2020) дава благотворно отражение при разработването на настоящата. Скорешната миграционна и бежанска криза изправи Европа пред сериозни изпитания и доведе до преосмисляне на отдавна установени политики, дори до крайно разединение в ЕС по фундаментални положения и принципи, възприемани до неотдавна като устои на европейското единство. Нееднократно именно политиката на ЕС по миграция беше посочвана като основна причина за безпрецедентното активиране на чл. 50 от Договорите и до оттегляне на Обединеното кралство от Съюза.

Днес, научените уроци от продължителния процес на справяне с последиците от кризата също ще допринесат до надграждане на идеите и приоритетите, изложени в предходната стратегия, и до залагане на принципни положения, които са съобразени с интересите на Република България, адекватни са на развитието на европейските политики, но също и достатъчно гъвкави, за да следват многообразието по въпросите на миграцията. Повишаването и задълбочаването на всеобщото разбиране за нейната сложност и отражения в редица аспекти на обществения живот ще подпомогне нейното по-добро управление.

Миграцията обичайно се асоциира с наличието на конфликти и в действителност тя може да бъде породена от тях, но и да е техен източник. За това свидетелстват последните няколко години, през които се стигна до открито

противопоставяне на позиции в рамките на ЕС при обсъждане и вземане на решения относно пътя напред за управлението на миграционните потоци.

Миграцията влияе на политиката, икономиката, социалния живот и сигурността и се отразява върху демографската картина на дадена страна. Същевременно, миграцията допринася за развитието. Тя има традиционно положително отражение както върху икономическата и социалната ситуация в държавите – източник на миграция чрез изпращаните обратно от мигрантите средства, така и за благосъстоянието на приемащите държави – предвид приноса на мигрантите за запълване на свободните работни места и съответно за икономическия растеж. Нещо повече, в наши дни европейски държави, чиито икономики традиционно се асоциират с най-развитите в света, се оказаха в ситуация на невъзможност да приберат земеделската си реколта с налични сили и средства и бяха принудени да търсят спешни решения, въпреки набиращата скорост пандемия, за да си осигурят работна ръка.

Всичко това показва колко взаимозависими са държавите една от друга в света, изпълнен с неподозирани предизвикателства в наши дни. Затова, за да бъдат извлечени в максимална степен позитивните аспекти на влиянието на миграцията - толкова сложна, непредсказуема, но и движеща сила за просперитета и благосъстоянието на човечеството, тя следва да бъде добре управлявана.

II. Общи положения

1. Цели

Членството на Република България в Европейския съюз предопределя в значителна степен параметрите, в чиито рамки се поставя миграционната ни политика. Правната регламентация и насоките на развитие в областта на миграцията на общностно ниво се основават на принципа на споделена отговорност между Съюза и държавите членки и това позволява отстояване на националните ни приоритети.

Настоящата стратегия е насочена към правилното идентифициране на приоритетите на Република България в областта на миграцията и към набелязване на целите, които, веднъж поставени, могат да допринесат за отстояване на приоритетите. От перспектива на българския интерес и в унисон с достиженията на правото на Европейския съюз в областта на миграцията, с неговите принципи и начини на функциониране, Република България ще се стреми:

✓ да осигурява условия за прием на мигранти, които пристигат легално в страната за целите на работа, обучение или по други причини и имат основание да останат в нея

- като се отчитат нуждите на пазара на труда и по-специално от висококвалифицирани работници и

- като се установи облекчен режим за влизане и пребиваване при условията на мобилност като способ за привличане на висококвалифицирани работници - граждани на трети страни;

✓ да засили процесите на връщане на чужденци, пребиваващи в страната без правно основание, в съответствие с установените стандарти за защита на правата на човека, както и

- да засили мерките за предотвратяване на незаконната миграция и за установяване на незаконно пребиваващи на територията на страната;

✓ да допринесе за приемането на Обща европейска система за убежище в съответствие с принципите на солидарност и отговорност, която осигурява адекватен прием на лица, които в действителност са нуждаят от закрила като, същевременно, не допуска неравномерно разпределение на тежестта от бежанските потоци и злоупотреби със системата за убежище и предотвратява вторични движения, и;

✓ да участва в процесите на развиване и задълбочаване на партньорството с трети страни и да допринася активно в партньорствата с ключови трети страни на произход и на транзит – източник на незаконни потоци към Република България.

Следването на очертаните приоритети и постигането на целите ще се осъществява в съответствие с ангажиментите на страната ни, произтичащи от членството в ЕС, и с действащото национално законодателство и международните договори, по които Република България е страна.

Изпълнението на настоящата Стратегия се осъществява посредством установените процедури за координация между държавните институции, местните органи на власт, както и неправителствените и други организации, които могат да бъдат привлечени при необходимост от допълнителна експертиза и по-задълбочени познания в дадена област.

2. Принципи

Политиката на Република България в областта на миграцията, интеграцията и убежището се основава на националните интереси и на съгласувания подход на държавите-членки и институциите на Европейския съюз и принципите на международното право.

а) Законност:

Спазване на законоустановените норми, принципите на европейското и международното право;

б) Защита на човешките права

В съответствие с международните и европейските правни инструменти за защита на правата на човека;

в) Координация и партньорство

Междуйнституционално, с местната власт, със социалните партньори, с академичната общност, с международните и неправителствените организации;

г) Прозрачност

Активна политика за повишаване на информираността на гражданското общество относно значението на националната миграционна политика за просперитета и развитието на Република България.

д) Мониторинг и контрол

Периодично изготвяне на доклади за цялостната миграционна обстановка на Република България;

е) Анализ

Извършване на периодичен и безпристрастен анализ на миграционната обстановка в Република България, в Европейския съюз и в основните държави на произход на миграционните потоци. Актуализиране на мерките за постигане на целите на миграционната политика на Република България;

ж) Равни възможности

Стриктно спазване на разпоредбите на антидискриминационното законодателство и на основните човешки права по отношение на гражданите на трети държави и лицата без гражданство, законно пребиваващи на територията на страната.

3. Целеви групи

а) Граждани на трети държави, които пребивават в Република България на законно основание:

- деца и ученици, подлежащи на задължително предучилищно и училищно обучение, независимо от държавата по произход;

- научни работници

- студенти в редовна форма на обучение във висше училище;

- ученици за обучение в средната степен на образование в рамките на програма за обмен;

-стажанти

- работници

- сезонни работници

- висококвалифицирани работници - граждани на трети държави

- доброволци

- граждани на трети държави, преместени при вътрешнокорпоративен трансфер

б) Лица, търсещи или получили международна закрила;

в) Граждани на трети държави, незаконно преминали националните граници и/или които пребивават на територията на Република България без разрешение и подлежат на извеждане от страната;

г) граждани на трети държави с български произход

III. Институционална и правна рамка

1. Институционална система

Президент на Република България

Съгласно Конституцията на Република България президентът предоставя българско гражданство, убежище и има отношение към провеждане на националната политика по отношение на българите в чужбина.

Министерството на вътрешните работи (МВР)

МВР участва във формиране на миграционната политика на Република България и на Европейския съюз във взаимодействие с другите компетентни министерства, институции и ведомства.

Главна дирекция „Гранична полиция” (ГДГП) е отговорна за граничния контрол, противодействието на незаконната миграция и трафика на хора. ГДГП е и отговорната национална структура за изпълнението на спогодбите за обратно връщане на ниво ЕС (18) и тези на двустранно равнище с трети държави (Косово, Ливан и Узбекистан)

Дирекция "Миграция" е структура за регулиране на миграционните процеси и административния контрол върху пребиваването на чужденците в Република България, противодействие на незаконната миграция на територията на страната и за административно обслужване на гражданите на Европейския съюз, гражданите на държави - страни по Споразумението за Европейското икономическо пространство, гражданите на Конфедерация Швейцария, както и членовете на техните семейства.

Министерство на външните работи (МВнР)

Дирекция „Консулски отношения” и задграничните представителства на Република България в чужбина са отговорни за издаване, отказ, анулиране и отмяна на визи във взаимодействие с другите министерства и ведомства и органи на държави-членки на Европейския съюз. МВнР участва във формиране на визовата и миграционна политика на Република България и на Европейския съюз. МВнР поддържа Националната визова информационна система.

Министерството на труда и социалната политика (МТСП)

МТСП отговаря за формулирането и прилагането на политиката по достъп на граждани на трети държави до пазара на труда, за сключването на двустранни договори за регулиране на трудовата миграция и договори за социална сигурност с трети държави. МТСП отговаря и по въпросите на интеграцията на пазара на труда на гражданите на трети държави, пребиваващи в Република България.

Агенцията по заетостта (АЗ) е изпълнителна агенция към министъра на труда и социалната политика с компетентност за реализиране на политиката за защита пазара на труда и регулиране на приема на граждани на трети държави за упражняване на заетост на територията на страната. АЗ съдейства на български граждани да работят в чужбина в изпълнение на международни договори и споразумения за заетост, както и в мрежата за информиране и посредничество "Европейски служби за заетост - EURES".

Агенцията за социално подпомагане (АСП) е изпълнителна агенция към министъра на труда и социалната политика, отговорна за прилагане на политиката за социално подпомагане и закрила на чужденци в страната.

Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“ (ГИТ) към министъра на труда и социалната политика осъществява специализирания контрол по спазване на трудовото законодателство на което и да е работно място в страната, включително когато е заето от чужденец.

Министерство на образованието и науката (МОН)

Дирекция „Приобщаващо образование“

Дирекцията организира и координира дейностите, свързани с осигуряването на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и разработва и отговаря за внедряването и прилагането на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование, в това число и за осъществяване на диференциран подход за всяко дете и ученик за преодоляване възникването на обучителни затруднения, както и за развиване на техните способности и интереси.

Регионални управления на образованието в 28 области на страната

Регионалните управления осъществяват насочването на деца и ученици, търсещи или получили международна закрила, в задължителна предучилищна и училища възраст към образователните институции.

Национален център за информация и документация

Националният център извършва признаване на документи за придобито висше образование в чужбина.

Министерство на правосъдието (МП)

Към МП функционира **Съвет по гражданството**, който включва представители на всички компетентни министерства и ведомства и дава мнение по молбите и предложенията, свързани с българското гражданство. Министърът на правосъдието изготвя проекти на предложения до Президента на Република България за издаване на указ или за отказ за издаване на указ за придобиване, възстановяване, освобождаване или лишаване от българско гражданство, както и за отмяна на натурализация.

Дирекция „Българско гражданство“ към МП е компетентна за приемане и извършване на проверки на молбите и предложенията за придобиване, промяна, възстановяване, отказ и отнемане на българско гражданство и организира съгласувателната процедура на междуведомствено ниво.

Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС)

ДАНС е една от институциите с правомощия за противодействие на заплахите за националната сигурност вследствие на миграционните процеси, както и за установяване на територията на Република България лица, свързани с международни терористични организации, или с организирани престъпни групи.

Държавна агенция за бежанците при Министерския съвет (ДАБ)

ДАБ има специална компетентност и е отговорна за прилагането на държавната политика в областта на международната закрила в Република България. Функциите на ДАБ са свързани с приема на лица, търсещи международна закрила на територията на Република България, провеждането на административното производство по подадените молби за закрила, както и с културната и социална адаптация на търсещите закрила по време на престоя им в териториалните подразделения на агенцията. Към ДАБ функционират четири териториални подразделения - регистрационно-приемателни центрове в гр. София, гр. Харманли, с. Баня и транзитен център в с. Пъстрогор.

Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ)

ДАБЧ реализира държавната политика към българите в чужбина, координира дейността на държавните институции в тази област и поддържа контакти и подпомага дейността на гражданските структури на българските общности зад граница.

ДАБЧ удостоверява българския произход на лицата, кандидатстващи за придобиване на българско гражданство.

Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД)

ДАЗД участва в изпълнението на държавната политика за закрила на детето и координира, свързаните с нея дейности, и разработва и контролира изпълнението на национални и регионални програми за осъществяване закрилата на детето. ДАЗД наблюдава и анализира провеждането на държавната политика в сферата на закрила на детето.

Национална комисия за борба с трафика на хора към МС

Комисията организира и координира взаимодействието между отделните ведомства и организации по прилагането на Закона за борба с трафика на хора. Комисията определя и ръководи прилагането на националната политика по противодействие на трафика на хора. Важна част от нейната дейност е превенцията на рисковите групи за трафик на хора и развитие на политиките по закрила, подкрепа и реинтеграция на жертвите на трафик.

Комисия за защита от дискриминация

Комисията е независим специализиран държавен орган, осъществяващ контрол по прилагането и спазването на Закона за защита от дискриминация и други закони, регламентиращи равенство в третирането.

Националният статистически институт (НСИ)

НСИ е централно звено за събиране и анализ на статистическа информация и точка за контакт при предоставяне на статистически данни в областта на миграцията на ЕВРОСТАТ. Официалната статистическа информация - продукт на НСИ, е предназначена за анализи и научни изследвания, за планиране, прогнозиране и вземане на управленски решения на микро- и макроравнище.

Като институции с частична компетентност в областта на миграцията, убежището и интеграцията следва да бъдат упоменати също Министерството на икономиката, Министерството на туризма, Министерството на здравеопазването, Министерството на културата, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на младежта и спорта, социалните партньори, местната власт и Българска народна банка.

2. Правна рамка

Релевантни национални правни инструменти:

Конституция на Република България

Закон за министерството на вътрешните работи

Закон за чужденците в Република България

Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и на членовете на техните семейства

Закон за борба с трафика на хора

Закон за убежището и бежанците

Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност

Закон за гражданската регистрация

Закон за българите, живеещи извън Република България

Закон за българските лични документи

Закон за българското гражданство

Закон за Държавна агенция „Национална сигурност“

Закон за закрила на детето

Закон за социалните услуги

Правилник за устройство и дейността на министерството на вътрешните работи

Правилник за прилагане на закона за чужденците в Република България

Правилник за прилагане на закона за трудовата миграция и трудовата мобилност

Наредба за условията и реда за издаване на визи и определяне на визов режим

Наредба за условията и реда за командироване и изпращане на работници и служители в рамките на предоставяне на услуги

Наредба за условията и реда за извършване на посредническа дейност по наемане на работа

Наредба за реда за предоставяне на посреднически услуги от Агенцията по заетостта на чуждестранни работодатели за наемане на работа на български граждани

Споразуменията за улесняване на визовия режим между ЕС и трети страни.

Споразумения за обратно приемане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни на двустранно ниво и на ниво ЕС.

Двустранни спогодби за регулиране на трудовата миграция

Двустранни договори в областта на социалната сигурност.

IV. Национални политики в област „Свободно движение, законна миграция и интеграция“

1. Управление на законната миграция

Миграционните процеси представляват едно от най-големите предизвикателства за нашето съвремие, засягайки множество области на обществения живот, икономиката, демографията, търговията, сигурността, културното развитие и пр. Когато те протичат динамично, неконтролирано и се отличават с огромни мащаби, както по време на миграционната и бежанската криза преди приблизително пет години, стана ясно, че справянето с предизвикателството на миграцията е непосилно за отделната държава и че само чрез общи европейски решения може да се намери ефективно решение.

Напълно обосновано от нуждите на времето на нейното създаване, Европейската програма за миграцията от м. май 2015 г, изготвена от Европейската комисия, представи отговори на незабавните предизвикателства за ЕС и инструменти за по-добро управление на миграцията в средносрочен и дългосрочен план. Въпреки, че основният акцент беше поставен върху засилването на контрола върху външните граници на ЕС, създаването на по-ефективна и по-добре функционираща Обща система за убежище и гарантирането на връщането на незаконно пребиваващите в ЕС мигранти, не беше изгубен фокусът върху необходимостта от легална миграция – добре контролирана, ориентирана към нуждите на пазара на ЕС, но и мощен инструмент за поддържане и задълбочаване на партньорството с трети страни.

В заключенията си от м.юни 2018 г, Европейският съвет също потвърди, че предварително условие за постигането на функционираща политика на ЕС в областта на миграцията е осигуряването на всеобхватен подход, при който действията както във вътрешен, така и във външен аспект вървят ръка за ръка, за да се гарантират ефективният контрол на външните граници на ЕС, стабилната политика за връщане и добре управляваната политика за законна миграция и убежище.

Прилагането на ефективни начини за предотвратяване или ограничаване на нередовните миграционни потоци беше поставено в зависимост от постигането на баланс, при който легалните пътища към ЕС се запазват и се търсят и нови начини за тяхното разширяване. Държавите членки на ЕС продължават да се сблъскват с дългосрочни социално-икономически и демографски предизвикателства (напр. намаляващо население в трудоспособна възраст, умения и недостиг на работна ръка в ключови икономически сектори), които трябва да бъдат решени.

В случая на нашата страна, списъкът от фактори, които могат да засегнат негативно обществения ни живот се допълва от процесите на напускащи Република България хора в трудоспособна възраст и с потенциал за принос и развитие, който ще бъде разходван извън пределите на страната като същевременно първоначалният капитал от инвестиции (образование, специфични умения) е стартирал в страната и в редица случаи вложенията са значителни.

Необходимостта от цялостна и балансирана политика по въпросите на миграцията отдавна е установена от ЕС и широко застъпена в Стокхолмската програма и доразвивана в други последващи стратегически документи.

Динамичните икономически и политически процеси през последните години предполагат предприемането на адекватни и своевременни мерки, насочени както към привличане на необходимите за икономиката кадри от трети страни, така и за завръщане на намиращите се зад граница български граждани.

По отношение на **българските общности в чужбина**, на национално ниво следва да се пристъпи към:

- Разработване на национална концепция, насочена към преодоляване на най-сериозните негативни влияния (демографски, икономически и др.) от напускането на Република България на голям брой нейни граждани, особено по отношение на тези от тях, които притежават високи квалификации;

- Подготовка на програми (или актуализиране на съществуващи), които да подпомагат онези български граждани, които имат намерение да се завърнат или вече са се завърнали в Република България. Тези програми следва да бъдат насочени към ползване на потенциала на българските граждани – придобити познания, опит, езикови умения, контакти, култура на общуване и т.н. и максимално да ги улесняват за установяване в страната след завръщането им;

- Подобряване на координацията между институциите/организациите и другите участници с отношение по тези въпроси; да се повиши качеството на сътрудничеството и нивото им на осведоменост, така че да могат да изпълняват последователно своите задачи на практика;

- Провеждане на целенасочени кампании и интензивни дискусии, в т.ч. на политическо ниво, като се привлече широка общественост за насърчаване на завръщането на български граждани и за установяване в Република България;

- Проучване на чужд опит и практики от други държави членки от ЕС и анализ - доколкото той би бил приложим за Република България.

Привличането на гражданите от трети държави следва да отчита нуждите на националната икономика и пазара на труда като се прилагат и допълнителни мерки:

- намаляване на административните процедури за прием за целите на пребиваване и работа (облекчени визови правила, по-ускорени процедури за прилагане на разрешителния режим или по-малко на брой изискуеми документи, по-добра координация между националните компетентни органи и др.)

- проучване на съществуващи добри практики в ЕС по отношение на облекчаване на процедурите за пребиваване и работа;

- установяване на практики за регулярен преглед на условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави за целите на обучение или работа и за актуализиране на правната рамка и условията/изискванията за дадени категории;

- подобряване на достъпа до информация за граждани на трети държави, потенциални мигранти към Република България, относно възможностите за работа в страната в координация с центрове на консултиране и информация (създаване на такива центрове)

- осъществяване на контрол и превенция по отношение на незаконното наемане на работа и проверки на заплащането – за избягване на трудовата експлоатация, незаконното пребиваване за цели, различни от декларираните и др.

Като се отчита напредъкът в борбата с незаконните миграционни потоци и ролята на общоевропейските усилия за справяне с тях, следва да се подчертае необходимостта от политическа решимост и по отношение на разработването на законни пътища към Европа като ключови елементи за по-добре управлявана миграция. Трудовата миграция и политиката на повишаване на привлекателността на ЕС за висококвалифицирани работници са идентифицирани като решаващи елементи в политиката за предлагане на безопасни и контролирани пътища за миграция, които допринасят за цялостния просперитет на ЕС. Също така в определени сектори се изпитва сериозен недостиг и от средно и нискоквалифицирана работна сила.

В контекста на развитие на европейската политика по законна миграция, Република България има възможност за участие във финансирани от ЕС пилотни проекти за законна миграция с идентифицирани ключови трети държави – съобразно националния си интерес, установените потребности и административния си капацитет.

2. Свободно движение

Свободното движение на хора в рамките на ЕС е основополагащ принцип, който, заедно със свободата на движение на стоки, услуги и капитали, формира базата не само за единния европейски пазар и повишена конкурентоспособност на икономиките в ЕС, но и средата за развитие на предприемачеството, на малкия и средния бизнес и всичко това в условията на равни права и възможности за всички европейски граждани. То е гарантирано както с договорите, така и със съответните регламенти на ЕС:

- Регламент (ЕС) № 495/2011 на ЕП и на Съвета относно свободното движение на работници в Съюза;
- Регламент (ЕО) № 883/2004 на ЕП и на Съвета за координация на системите за социална сигурност и Регламент (ЕО) № 987/2009 на ЕП и на Съвета за установяване на процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004;
- Регламент (ЕС) № 2016/589 на ЕП и на Съвета относно европейска мрежа на службите по заетостта (EURES), достъп на работниците до услуги за мобилност и по-нататъшно интегриране на пазарите на труда.

В подкрепа на практическото осъществяване на свободно движение на български граждани и упражняването на техните права като граждани на ЕС, е създадена мрежа от Служби по трудови и социални въпроси (СТСВ) на МТСП към посолствата в други държави членки на ЕС.

Към момента СТСВ са разкрити към посолствата на Република България в Мадрид, Атина, Берлин, Лондон, Дъблин, Никозия, Виена и Берн. Разширяването на мрежата от СТСВ е възможно и към други държави членки на ЕС с компактни групи от български граждани – подходящи за целта са Париж, Рим, Амстердам, Стокхолм,

Хелзинки и др. Обмисля се възможността за разкриване на подобни служби и в трети държави като САЩ и държави, с които има влезли в сила двустранни споразумения за регулиране на трудовата заетост. Създаването на мрежа от СТСВ вече има доказан ефект като се повишава чувствително информираността на българските граждани в други държави членки по отношение техните права като граждани на ЕС.

Службите по трудови и социални въпроси на Република България ще продължават да допринасят в голяма степен за защита на правата на българските граждани, живеещи и работещи в чужбина, за повишаване на информираността на българските граждани в други държави членки на ЕС по въпроси в областта на свободното движение чрез консултирането им на място, в държавата на пребиваване, в рамките на информационни дни, по време на изнесени приемни и в ежедневната им работа посредством местни медии и други методи, включително с цел насърчаване на двупосочна мобилност на българските граждани. Периодичното провеждане на Информационни трудови борси и Информационни дни за български граждани в държави с компактно българско население се доказва като добра практика за контакт с българите в ЕС, която следва да продължи да се развива, в т.ч. посредством нови събития в същите държави, и разширява (чрез обхващане на нови държави от ЕС и потенциални партньори от третите държави). Активно се работи и по въпросите за избягване на злоупотреби със социални права в ЕС чрез подобряване на координацията между отделните съответните отговорни институции на държавите членки в областта на социалната сигурност.

МТСП поддържа на Интернет-страницата си актуална рубрика „Служби по трудови и социални въпроси” с информация за условията за живот и труд в отделните държави членки по акредитация. За Република България Агенцията по заетостта осъществява функциите на Национално бюро за координация на EURES по смисъла на Регламент (ЕС) № 2016/589.

Официалният сайт на Агенцията по заетостта е един от основните източници на информация за възможностите както за свободно движение с цел заетост в рамките на ЕС, така и законна трудова миграция на граждани на трети държави в Република България.

Ключови разпоредби на ЕС в областта на свободното движение се съдържат в Директива 2004/38/ЕО относно правото на движение и пребиваване и Регламент (ЕС) 2019/1149 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за създаване на Европейски орган по труда.

Директива 2004/38/ЕО е част от националното ни законодателство и при прилагането ѝ страната ни има утвърдени практики. Разпоредбите на Директивата имат за цел да насърчат гражданите на Съюза да упражняват тяхното право да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, да намалят административните формалности до най-същественото, да осигурят по-добро

определение на статута на членовете на семейството и да ограничат обхвата за отказване на влизане или прекратяване на правото на пребиваване.

Прилагането на Директивата е съпътствано от проблеми и противоречия, както се изтъква в доклади на Европейската комисия и в проучвания на Европейския парламент относно прилагането ѝ (пречки пред свободното движение), за което свидетелстват и процедурите за нарушение срещу държави членки за неправилно или непълно транспониране и многобройните петиции до ЕП и значителния брой дела, разглеждани от Съда на ЕС.

Като приоритетна задача на национално ниво би могло да се изведе прецизирането на разпоредбите в действащото ни законодателство с оглед спазване на най-добрите практики и насоките на постановените от СЕС решения.

С Регламент (ЕС) 2019/1149 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година се създаде Европейски орган по труда (ЕОТ), за да подпомага спазването на правилата и координацията между държавите членки при прилагането на правните актове на ЕС в областта на трудовата мобилност и координацията на системите за социална сигурност. Наред с това, ЕОТ ще предоставя достъп до информация на физическите лица и работодателите в ситуации на трансгранична трудова мобилност, ще работи за укрепване на сътрудничеството между държавите членки, без да се засягат националните им правомощия; ще може да докладва случаите на недеklarиран труд, нарушения на условията на труд или експлоатация и ще оказва сътрудничество на компетентните органи на съответните държави членки.

В допълнение, ЕОТ ще съдейства на националните органи, когато извършват инспекции с цел отстраняване на нередностите. Тези инспекции ще се провеждат или по искане на държавите членки, или по предложение на ЕОТ със съгласието на съответната държава членка.

3. Непридружени деца –чужденци

Решенията относно правния статут на непридружени малолетни или непълнолетни лица и решенията за връщане на такива лица се основават на индивидуалната оценка на всеки конкретен случай и при всяко положение като се отчита техния висш интерес. Въпреки че европейското, а и международното право не изключваха възможността бъдат връщани непридружени деца, развитието на политиките и практиките бе да се пристъпва към връщането им единствено като крайна мярка.

Миграционната и бежанската криза, изживяла своя пик през 2015 година, наложи преосмисляне в известен смисъл на наложилите се практики спрямо тази категория лица. С активизирането на политиката по връщане като съществен елемент от противодействието на незаконната миграция, Европейската комисия отправи препоръки към държавите членки, които хвърлиха малко по-различна светлина върху имплицитно наложилите се схващания, че непридружени деца

поначало не следва да бъдат връщани. Препоръките ѝ бяха напълно съизмерими както с действащото законодателство, така и от перспектива на принципната чувствителност на въпросите относно децата. Напомнено бе, че връщането на непридружено малолетно или непълнолетно лице в третата страна на произход и събирането му отново с членовете на неговото семейство може да е във висшия интерес на детето. Така, забраната да се издават решения за връщане на непридружени малолетни или непълнолетни лица, която съществува в националното право на няколко държави членки, не дава възможност на държавите членки да спазват изцяло задължението си да отчитат висшия интерес на детето и да обръщат внимание на конкретните обстоятелства във всеки един случай. Нещо повече, такива забрани могат да породят неочаквани последици за незаконната имиграция, като подбуждат непридружени малолетни или непълнолетни лица да предприемат опасни пътувания, за да стигнат до територията на Съюза. Не следва да се пренебрегва като вероятна цел на пътувания на непридружени деца към ЕС и възможността на последващ етап да се упражни правото на събиране на семейство, чието пораждане се гарантира от действащото европейско законодателство – след придобиване на статут на легално пребиваване от детето. Ето защо, създадените правни институти от ЕС в интерес на децата следва да служат единствено на целите, за които са замислени и не бива да се превръщат в притегателни фактори за миграция.

Въпреки че задържането на непридружени деца е единствено крайна мярка и се прилага за най-краткия подходящ срок като държавите членки установяват алтернативи на задържането им, ЕК отбеляза, че абсолютната забрана на задържането може да възпрепятства пълното спазване на задължението за вземане на всички необходими мерки за изпълнение на връщането – например поради укриване на лицата.

Българското национално законодателство е хармонизирано със стандартите, предвидени от международното и европейското право по въпросите на непридружените непълнолетни и малолетни деца: както по отношение на търсещите и получили международна закрила деца, така и на онези, които не кандидатстват за такъв статут. Наскоро приета правна рамка регламентира ситуацията в страната именно на втората категория лица. До навършване на пълнолетие им се разрешава пребиваване всяка година след преценка относно възможността за връщане в страна на произход или трета сигурна страна, където детето има роднини. След навършване на пълнолетие, когато отново съществуват пречки за връщането, може да разреши пребиваване по хуманитарни причини. При определени в закона условия влезлите на територията на Република България непридружени непълнолетни и малолетни деца могат да получат и право на постоянно пребиваване.

С приемането на посочената уредба, Република България е отговорила на Препоръката на Европейската комисия, съгласно която „За да се гарантира спазването на правата на детето и като се отчитат в пълна степен висшият интерес на детето и семейният живот в съответствие с член 5 от Директива 2008/115/ЕО,

държавите членки следва: а) да въведат ясни правила за правния статут на непридружените малолетни или непълнолетни лица, така че да е възможно да се издават решения за връщане и да се извършват връщания или да им се предоставя право на престой; б) да гарантират, че решенията за правния статут на непридружени малолетни или непълнолетни лица винаги се основават на индивидуална оценка на висшите интереси на лицето. Тази оценка следва систематично да отчита дали връщането на непридруженото малолетно или непълнолетно лице в държавата на произход и събирането му със семейството отговаря на неговия висш интерес;“

Към настоящия момент, при отчитане на последното развитие на политиката по връщане на общностно ниво, както и скорошните законодателни изменения в отговор на уязвимостта на категорията „непридружените непълнолетни и малолетни деца“ и нуждата от специфични правила за тях, като основни цели на националната политика следва да бъдат изведени:

- правилното прилагане на действащата правна уредба с особено внимание върху необходимостта при евентуално решение за връщане на непридружените малолетни или непълнолетни лица да се изпълнява условието за подходящо приемане;
- провеждане на преглед на ситуацията в страната на непридружените малолетни или непълнолетни лица - две години на прилагане на приетата рамка и извеждане на изводи относно необходимост от бъдещи стъпки и тяхната посока;
- в изпълнение на препоръките от Европейската комисия (в случай, че не е направено) Република България следва да въведе целеви политики за реинтеграция на непридружените малолетни или непълнолетни лица;
- в изпълнение на препоръките от Европейската комисия (в случай, че не е направено) Република България следва да гарантира систематично извършване на оценка на висшите интереси на детето от страна на компетентните органи въз основа на мултидисциплинарен подход, изслушване на непридруженото малолетно или непълнолетно лице и надлежно участие на настойника.

В изпълнение на националната политика в областта на международната закрила и в съответствие с националното законодателство, за непридружените деца чужденци, търсеци закрила на територията на Република България, освен гарантиран достъп до процедура за международна закрила, са осигурени адекватни условия на прием, необходимите грижи и процедурни гаранции.

В процеса на прилагане на добрите практики за прием на лицата, търсеци международна закрила, със специално внимание към непридружените деца, които са в обхвата на Закона за убежището и бежанците, са изградени и функционират две Сигурни зони на територията на регистрационно-приемателен център - гр. София. Управляват се по специализирана *Методика за условията и организацията на социална подкрепа в Сигурните зони за непридружени малолетни и непълнолетни деца, търсеци международна закрила*. В методиката са регламентирани

процедурата по прием, настаняване и правилата в зоната, дейности за образователна подкрепа, социална адаптация и културна ориентация, осигурява се 24/7 грижа от специалисти - екип от социален работник, психолог и юрист. За обезпечаване функционирането на Сигурните зони през предстоящия петгодишен период, приоритетно следва да се работи в посока разработване на план за устойчиво управление и финансиране, както и да се анализират нуждите от практически или структурни подобрения на дейността.

С оглед устойчивост на постигнатите резултати по отношение на търсещите закрила непридружени деца, усилия следва да бъдат насочени към полагане на адекватни грижи и своевременно осигуряване на алтернативно настаняване извън регистрационно-приемателните центрове, в случаите, когато непридружените деца получат бежански или хуманитарен статут или отказ от международна закрила. За целта, следва да се работи в посока идентифициране на проблемните елементи при координацията между институциите и действието на механизма за сътрудничество по отношение на децата - мигранти. Възможност в тази насока е създаването на междуведомствена група, която да направи анализ на законодателните, структурни и практически аспекти в тази област и да предложи съответните решения.

4. Интеграция

Политиката по интеграция на мигрантите, които законно пребивават в страната, се провежда съобразно Общите основни принципи за интеграция на мигранти в ЕС. Балансът между правата и задълженията на мигрантите в Република България е гарантиран. Интеграционната политика е неразделна част от държавната ни политика в областта на законната миграция. По отношение на интеграцията на една от категориите чужденци, а именно получилите международна закрила се разработва отделна и целенасочена политика по тяхната интеграция чрез прилагане изискванията на Наредбата за условията и реда за сключване, изпълнение и прекратяване на споразумението за интеграция на чужденците с предоставено убежище или международна закрила и разработването на отделни ежегодни Национални планове за действие по интеграция (НПДИ).

Република България има съвременно, добре разработено и действащо законодателство в областта на равните възможности, социалното включване и недискриминацията, което е в пълно съответствие с европейските стандарти. Законът за защита от дискриминация напълно въвежда разпоредбите на европейските директиви за равенство, като регулира защитата на всички физически лица на територията на Република България срещу всички форми на дискриминация и едновременно с това съдейства за нейното предотвратяване и утвърждава мерки за равенство във възможностите.

Статистиката на Националната агенция за приходите в началото на 2020 година 24556 граждани на трети държави са работили на трудов договор в Република България и 137 чужденци като самостоятелно заети лица.

Изпълнението на политиката по интеграция на мигранти ще се подпомага от Фонд „Убежище, миграция и интеграция”.

V. Национални политики в област „Сигурност“

Предизвикателствата, пред които ЕС бе изправен след миграционната и бежанската криза, и извлечените поуки доведоха до резултат. Днес ЕС има по-силни системи за контрол на своите граници и е в състояние бързо да предостави необходимата финансова и оперативна подкрепа на дадена държава членка, оказала се под натиск от нередовни миграционни потоци. ЕС вече сътрудничи по-тясно от всякога в управлението на миграцията със страни - партньори извън Европа.

Установените стандарти за противодействие на всички форми на незаконна миграция са част от приетата правна и политическа рамка на Съюза и при изпълнението на националните си политики Република България работи ефективно, в съответствие с международните си ангажименти, срещу всички форми на незаконната миграция. Съществен елемент от правилното управление на миграцията е недопускането на посегателства върху човешките права и достойнството на подлежащите на връщане, които надхвърлят позволените предели на засягане, като се спазва принципа “non refoulement”.

Традиционно и напълно в съответствие с утвърдени практики, Република България при определянето на националните си политики по противодействие на незаконната миграция поставя акцент върху мерките с превантивен характер. Освен като елемент от всеобхватния отговор на ЕС по миграция, опазването на външните граници на ЕС е своеобразна гаранция срещу заплахите от посегателства върху държавния суверенитет и сигурност на отделната държава членка. Република България е държава на предна линия и отговорна за опазване на външните граници на Съюза. Това обстоятелство ѝ осигурява на разположение инструментариума на ЕС, с който да защити и собствените си предели, а и обосновано да отстоява силни позиции при вземането на решения на ниво ЕС.

1. Граници и Шенген

Правото на свободно движение на хора и стоки в Шенгенското пространство е едно от достиженията на ЕС. Същевременно, липсата на граничен контрол по вътрешните граници на държавите в Шенгенското пространство изисква от държавите членки да контролират външните си граници в свой интерес, но и в интерес на останалите държави членки.

Със заключения на Съвета от 9 юни 2011 г. бе констатирано, че Република България е изпълнила всички изисквания за присъединяване към Шенгенското пространство. Решението за присъединяване е обсъждано многократно от Съвета „Правосъдие и вътрешни работи” но приемането му непрекъснато се отлага.

С Акта за присъединяване от 2005 г. Република България се е задължила да прилага едни разпоредби от Шенген от датата на членството ѝ в ЕС, а други - от момента на присъединяването ѝ към Шенгенското пространство. Това правно положение с неясен времеви хоризонт по отношение на пълноправното членство представлява предизвикателство за стратегическото управление на ресурсите и разходването на средствата по възможно най-ефикасния начин. С оглед избягване на неоправдано разходване на средства, насочени към създаването и поддържането на подходящи условия за изпълнение на ангажименти, които евентуално биха възникнали, Република България приоритизира дейностите, в които да инвестира сили и средства. Водещ принцип в избора е повишаване ефективността на европейското сътрудничество от практическа гледна точка.

Република България не издава шенгенски визи, а издадените национални визи и разрешения за пребиваване не се признават от Шенгенските държави, за целите на влизане и краткосрочно пребиваване на територията на Шенген.

Независимо, че Съветът все още не е взел своето политическо решение за присъединяването на Р Република България към Шенген, през 2015 г. Правната служба на Съвета е изразила становище, че Република България, наред с Хърватия, Кипър и Румъния, е вече член на Шенгенското пространство и външните ѝ граници представляват външни шенгенски граници.

Ефективният граничен контрол е съществен компонент на всеобхватния отговор по миграцията и Република България често е давана като пример за подражание в поддържането на силни външни граници на ЕС, които не са уязвими на злоупотреби. Република България поддържа гранични проверки по вътрешните си граници с държавите членки на Шенген и ЕС. Политиката на Република България, свързана с управлението на границите, е развита в Националната стратегия за интегрирано гранично управление в Република България 2020-2025.

В контекста на стартиралата през 2016 г. реформа на ниво ЕС в областта на убежището и миграцията, която все още не е приключила, и концепцията за всеобхватен отговор на миграцията все повече се говори за връзка между граничния контрол и процедурите за убежище. В контекста на възможността двете теми да бъдат обвързани за Република България е важно да запази националните си практики по спазване на граничния контрол, които са в пълно съответствие с Кодекса на Шенгенските граници¹ и във времето са се доказали като ефективни и успешни.

Цели:

1. Разходване на ресурсите по възможно най-ефикасния начин и при преценка на вероятната дата за присъединяване към Шенген;
2. Внимателно изследване на влиянието на всеки нов законодателен и незаконодателен европейски акт върху националната система за управление на

---

¹ Регламент (ЕС) 2016/399 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно Кодекс на Съюза за режима на движение на лица през границите (Кодекс на шенгенските граници), OJ L 77, 23.3.2016

миграцията с цел преценка степента на задължителност на прилагането му от Република България.

3. Визова политика

Главното предизвикателство пред европейската визова политика е осигуряването на деликатния баланс между необходимостта от стимулиране на икономическото развитие на държавите членки посредством улесняването на мобилността, туризма и бизнеса, от една страна, и от друга – гарантирането на сигурността на Шенгенското пространство. Макар и все още да не е част от Шенген, Република България споделя същите цели във визовата си политика и българските национални органи следва да създадат всички правни и технически условия за прилагане изцяло на Шенгенското законодателство.

Общият визов кодекс на ЕС, който урежда условията и процедурите за издаването на краткосрочни визи, валидни до 180 дни, е приет първоначално през 2009г. с Регламент 810/2009. Впоследствие, оценките по прилагането на Регламента показват, че изискванията за получаването на виза за ЕС оказват отрицателно въздействие върху туризма и икономиката, а ефектът върху сигурността на външните граници не може да бъде преценен достатъчно добре, поради това че пълното разгръщане на Визовата информационна система (ВИС), установена с Регламент 767/2008, е завършено едва през 2016г. Две години по-късно ЕК направи предложения за изменение на Визовия кодекс и актуализиране на ВИС.

Актуалният Визов кодекс на ЕС бе приет с Регламент 1155/2019 от 20 юни 2019г. и се прилага от 02 февруари 2020г. Процедурите за кандидатстване за виза са рационализирани и с улеснения за кандидатите. Същевременно, до края на 2020г. се очаква да бъде постигнато съгласие между Съвета на ЕС и Европейския парламент по изменения регламент за ВИС (ВИС II), с който да се осигури оперативната съвместимост на ВИС с останалите информационни системи в сферата на сигурността и правосъдието.

Стремежът на Република България за пълноправно членство в Шенген, както и особеностите на настоящата динамична обстановка, предопределени от пандемията от COVID-19 и нейните последици в световен мащаб, налагат възприемането на възможно най-рационализиран и ефективен подход към управлението на информацията и информационните системи, сред които важно място ще заеме и актуализираната ВИС. С оглед Решение (ЕС) 2017/1908 на Съвета от 12 октомври 2017 година за предоставяне на Република България на достъп за справки в режим само за четене до данни във ВИС на ЕС („пасивен достъп“) МВНР е предприело мерки за извършване на промени в приложното програмно осигуряване на Националната визова информационна система (НВИС). Изменението на Регламента за ВИС ще бъде последвано от промени в националната правна уредба в областта на издаването на визи. От първостепенна важност е и ефективното

управление и координирането на процесите по осигуряване на функционирането и техническата поддръжка на компонентите на НВИС.

След присъединяването си към ЕС Република България прилага общата визова политика на Европейския съюз. Предвид това въвеждането на облекчения за издаването на визи на граждани на трети страни и предоставянето на безвизов режим следва да бъде съобразено на първо място с европейското законодателство, както и с националното. Съгласно разпоредбите на нормите на ЕС безвизов режим за граждани на трета страна може да предоставен само след Решение на Съвета на ЕС и Европейския парламент за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1806 на Европейския парламент и на Съвета от 14 ноември 2018 година за определяне на третите страни, чиито граждани трябва да притежават виза, когато преминават външните граници на Съюза, както и тези, чиито граждани са освободени от това изискване. С изменението на регламента определена трета страна се премества от така наречения негативен списък - Приложение I на Регламента в позитивния списък - Приложение II на Регламента. С изменение на Регламент 539/2001 понастоящем консолидиран в Регламент 2018/1806 държавите членки на ЕС през 2009-2010 освободиха от изискване за виза гражданите на държавите от Западните Балкани. През 2015 бяха освободени от визи също и гражданите на Обединените арабски емирства, през 2016 бе обявен безвизов режим и за гражданите на Молдова, а на следващата година и за гражданите на Украйна и Грузия. Безвизов режим за територията на Република България от 2009 година до момента е предоставен на гражданите на Сърбия, Албания, Босна и Херцеговина, Северна Македония, Черна гора, Украйна, Молдова, Грузия и ОАЕ, посочени като страни, за които Република България е туристическа дестинация. За туристите от Руската федерация, Азербайджан и Армения са предвидени улеснения, сред които запазване на по-ниски такси по Споразуменията за улесняване на издаването на визи между тези държави и ЕС, а специално за руските туристи и облекчения, съгласно които на всеки втори гражданин на Руската федерация се издава многократна виза за срок от 2 или 3 години. През юли 2020 влезе в сила Споразумението за улесняване на визовия режим между ЕС и Беларус.

Република България подкрепя преговорите на Европейската комисия с Китай, Индия, Мароко и Тунис за сключване на Споразумения за улесняване на визовия режим, което допълнително ще стимулира туристическия бранш и бизнес пътуванията.

Освен предвидените облекчения по Споразуменията, Република България предостави възможност за подаване на заявления за виза в още 59 изнесени визови центъра в Китай и Индия – идентифицирани като нови дестинации за привличане на туристи към Република България. Предвиждат се и изменения на Закона за чужденците в Република България, насочени към хармонизиране на подхода за издаване на многократни визи за редовни добросъвестни пътници с положителна история на издадените визи за период, който постепенно се увеличава от 1 на 5 години.

На основание чл. 6 от Регламент 2018/1806 Република България може самостоятелно да сключва с трети държави Споразумения за освобождаване от визи на притежателите на дипломатически, служебни и специални паспорти. В периода от 2012 до настоящия момент Република България е сключила такива споразумения с Китай, Алжир и Индонезия, Йордания, Тайланд и Еквадор. Пред финализиране са Споразуменията с Оман, водят се преговори за сключване на Споразумения и с Пакистан, Ливан, Египет и Филипините.

МВнР осъществява взаимодействие с компетентните ведомства и институции в страната за провеждане на единна политика по консулските въпроси, по-специално по прилагането на визовия режим, на граничния пропускателен контрол и за противодействие на незаконната миграция и борбата с трансграничната престъпност, както и изготвянето на предложения за изменение и/или допълнение на нормативните актове, отнасящи се до издаването на визи и определянето на визовия режим в процеса на предприемане на национални мерки по прилагането на регламенти и други нормативни актове на ЕС в областта на Шенгенското законодателство. Предвижда се въвеждане на възможността за подаване на заявление за виза по електронен път, когато бъдат създадени технически условия за това, както и приемане на каскадния принцип за издаване на многократна виза със срок на валидност до 5 години при наличие на определени условия. Предвижда се също въвеждане на визова такса от 80 евро за всички кандидати и освобождаване от такса на децата до 12-годишна възраст. Запазва се размерът на таксата от 35 евро за страните, с които ЕС и Република България вече е сключила Споразумения за улесняване на визовия режим (с Руската федерация, Беларус и Азербайджан).

В областта на визовата политика се очаква Европейската комисия да стартира първото годишно оценяване на нивото на сътрудничество с трети страни по реадмисия. Правна основа за оценяване на нивата на взаимодействие с трети страни при обратното връщане на незаконните мигранти е новоприетият механизъм по чл. 25а от Визовия кодекс. Държавите членки ще предоставят качествени и количествени показатели за нивата на сътрудничеството с трети страни по реадмисия. Република България е сред държавите членки, изразили силна подкрепа за използването на визовата политика като лост за въздействие спрямо третите страни, които не сътрудничат достатъчно за връщане на техните незаконно пребиваващи граждани на територията на държавите членки.

В следващите пет години като основни приоритети за Република България в областта на визовата политика се очертават предоставянето на пасивен достъп на страната до ВИС във връзка с използването на Системата Вход/Изход и улесняването на туристическия поток към Република България чрез сключване на Споразумения на ЕС с трети страни като Китай и Индия за улесняване на визовия режим. Република България ще продължи да участва активно в дейностите по актуализиране на приложенията към Регламент (ЕС) 2018/1806 за определяне на третите страни, чиито граждани трябва да притежават виза, когато преминават външните граници, както и тези, чиито граждани са освободени от това изискване.

Република България подкрепя и процеса на дигитализация на визовия процес. Предстои подготовка на законодателни изменения в насока възможности за подаване на електронни заявления за виза. Постигането на пълна визова реципрочност за предоставянето на безвизов режим за българските граждани и включване на Република България в Програмата за безвизови пътувания на САЩ остава основен приоритет за страната ни.

3. Противодействие на незаконната миграция и политики по връщане

Ефективното връщане на незаконно пребиваващите граждани на трети страни е основен компонент от всеобхватната политика за управление на миграцията. То е от решаващо значение за поддържане на доверието в националната система в областта на законната миграция и убежището, гарантирайки, че лицата, които не отговарят или вече не отговарят на условията за законен престой или нямат основание за получаване на закрила, ще бъдат върнати.

Политиката за връщане на Република България се провежда при зачитане на установените от правото на ЕС и международното право норми, насочени към пълно зачитане на човешките права и достойнството на подлежащите на връщане, както и при спазване на принципа “non refoulement”.

Връщането е принудително или доброволно, като политиката и законодателството на Република България отдават приоритетно значение на доброволното връщане като първа и желана възможност. Водещо е разбирането, че ефективното изпълнение на дейности за подкрепа, насърчаване и консултиране на лицата за доброволно връщане в страна на произход е ключов елемент за постигането на устойчиво връщане. В тази дейност основен партньор на българските компетентни власти е Мисията на Международната организация по миграция в Република България.

Принудителното връщане се прилага в случаите, при които механизмите и мерките за стимулиране на доброволното връщане не постигнат резултат. Изграждането и успешното функциониране на ефективна система за връщане изисква прилагането на комплексен подход и постигане на баланс между системите на принудителното и доброволно връщане.

Наблюдение на процедурите по принудително връщане се осъществява от Омбудсмана, както и от представители на национални или международни неправителствени организации.

При изпълнение на процедурите по връщането, страната ни се придържа към международноправните актове и приетите от ЕС инструменти, сред които: Директива 2008/115/ЕС на ЕП и на Съвета относно връщането; „Двадесет насоки за принудително връщане” на Съвета на Европа от 2005 година, Плана за действие на ЕС относно връщането (обновен), Споразуменията за обратно приемане на

незаконно пребиваващи лица на ниво ЕС и на двустранно ниво, както и сключените практически договорености с правно необвързващ характер между ЕС и трети страни – източници на незаконна миграция и ключови партньори на ЕС. При налагането на мерки по връщане и при изпълнението на процедурите по връщане се следват и дадените от Европейската комисия насоки в Препоръката относно връщането и в Общия наръчник за връщането.

Спогодбите за обратно приемане (реадмисия) са инструмент за ефикасно управление на миграционните потоци и съществен елемент от рамката за диалог с сътрудничество с трети държави в областта на противодействието на незаконната миграция. Република България е сключила общо 36 междуправителствени споразумения за обратно приемане на незаконно пребиваващи лица (реадмисия), като 10 от тях са сключени с трети държави – Ливан, Албания, Армения, Грузия, Узбекистан, Украйна, Република Северна Македония, Босна и Херцеговина, Сърбия и Косово. Прилагат се и действащите споразумения за реадмисия, сключени на ниво ЕС.

Република България си сътрудничи активно с Европейската агенция за гранична и брегова охрана (Фронтекс) при изпълнението на съвместни операции за връщане, обмяна на опит, обучение и в процедурите за идентификация на граждани на трети страни. Страната ни участва редовно като организатор или партньор в съвместните операции по връщане, като е изграден постоянен резерв от специалисти в областта на връщането/ескортиращи служители.

Трудностите при прилагането на процедурите по връщане са в следните основни насоки: готовността на третите страни да сътрудничат в процеса по идентификация на самоличността на лицата и издаването на документи за пътуване; липсата на международни споразумения за обратно приемане с някои трети държави, генериращи миграционни потоци към страната ни и забавеното приемане на позиция от Европейския парламент по преработената Директива за връщането.

Необходимо е занапред да бъде постигнат по-координиран и съгласуван подход между компетентните на национално ниво структури за предотвратяване на злоупотребите със системата за убежище, в случаите, когато се подават молби за закрила единствено с цел забавяне изпълнението на процедурите по връщането и последващото укриване на лицата в производство по предоставяне на закрила.

Република България поддържа постоянен капацитет за настаняване на незаконно пребиваващи чужденци, намиращи се в процедура по изпълнение на наложените им решения за връщане. В резултат на опита, натрупан от безпрецедентния миграционен натиск в периода 2013-2015 г., през последните години страната ни изгради допълнителен капацитет за реакция в случай на нов внезапен и масиран натиск, реализиран с финансовата подкрепа на Механизма за спешна помощ по ФУМИ.

В областта на връщането, Република България си поставя следните стратегически цели:

- Сключване на нови Споразумения за обратно приемане с ключови трети страни, източници на нередовни миграционни потоци, което да се постигне както посредством двустранни инициативи, така и чрез поддържане на проактивна позиция в хода на обсъжданията по реадмисия в различни формати на ниво ЕС;

- Насърчаване на доброволното връщане в страна на произход, в т.ч. и чрез изпълняване на програми за подпомогнатото доброволно връщане и реинтеграция;

- Задълбочаване на сътрудничеството с дипломатическите и консулските представителства на държави, по отношение на които са отчита устойчиво висок риск от генериране на незаконно влизащи и пребиваващи в Република България с цел ускоряване процеса по идентификация, издаване на документи за пътуване и постигане на максимална ефективност на процедурите по връщане.

- Поддържане на достатъчен капацитет от добре обучени служители с компетентност в областта на връщането.

- Сътрудничество с другите държави-членки и Европейската агенция за гранична и брегова охрана за въвеждане и усъвършенстване прилагането на общностните стандарти за връщане, като част от приоритетните политики на ЕС в областта на интегрираното управление на връщането.

- Ефективно усвояване на европейските фондове, финансиращи изпълнението на дейности, насочени към оптимизиране на процедурите по връщане.

4. Трафик на хора

Трафикът на хора представлява тежко престъпление срещу личността, често извършвано в рамките на организирана престъпна дейност, грубо нарушение на основните човешки права, изрично забранено съгласно Хартата на основните права на ЕС. Противодействието, превенцията и осъждането на престъплението са залегнали като основни приоритети в стратегическите документи на ЕС. От първостепенно значение е навременното идентифициране, насочване, подкрепа и подпомагане на потенциалните и формално идентифицирани жертви на трафик, както и тяхната пълноценна реинтеграция. В българското законодателство трафикът на хора е дефиниран като: „набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, когато се извършва с цел експлоатация“.

Противодействието на трафика на хора и закрилата на жертвите е национален приоритет, чието постигане предполага разработването на система от специфични мерки в области като превенция, преследване и наказание, междуведомствена комуникация, закрила и реинтеграция на жертвите.

Република България е все още предимно страна на произход за жертвите на трафик на хора, като предвид миграционната ситуация в глобален план, страната се превръща и в такава на транзит и дестинация за жертвите. Като предизвикателство

пред Република България през последните години се посочва справянето с миграционните потоци, като се счита, че повишената степен на риск за чуждестранните граждани, влизаци на територията на страната, ги превръща в уязвима група, включително и по отношение на въвличането в трафик на хора.

За последните години, формално или неформално идентифицирани потърпевши лица от престъплението, са основно български граждани, като са единични случаите на чуждестранни лица, които са потенциални или формално идентифицирани жертви. Според предоставените данни от прокуратурата на Република България за регистрираните досъдебни производства се запазва тенденцията болшинството от жертвите на трафик да са момичета и жени.

Предпочитани крайни дестинации за трафика на хора са най-вече Германия, Австрия, Холандия, Белгия, Италия, Франция, Испания, Гърция, Швеция и Обединеното кралство.

Борбата с трафика на хора за периода 2021-2025 г. остава във фокуса на националната миграционна политика, като страната ни си поставя следните приоритети:

- Активна превенция сред уязвимите групи;
- Повишена идентификация и подкрепа на жертвите на трафик на хора без значение от тяхната етническа, религиозна, национална и полова принадлежност;
- Ефективно преследване и наказание на престъплението трафик на хора;
- Засилена междуведомствена и международна координация и сътрудничество;
- Усъвършенстване на процедурите за връщане, закрила и интеграция на жертвите;
- Защита на човешките права и подкрепа за жертвите и свидетелите;
- Незабавна, компетентна и отговаряща на реалните потребности на непридружени деца, реакция по отношение на жертви на трафик деца.

Основни цели/мерки са:

- Повишаване на осведомеността и чувствителността на цялата общественост и рисковите групи по проблемите на трафика на хора;
- Организиране и реализиране на кампании за превенция и дейности, насочени изключително към граждани на трети страни, с участието на заинтересованите институции и организации;
- Ранна идентификация, специализиран скрининг на потенциалния риск от въвличане в трафик или установяване на лица-мигранти, вече преживели или преживяващи експлоатация;
- Развиване и надграждане на капацитета на специалисти в областта на противодействието на трафика на хора и закрила на жертвите, съгласно

Националният механизъм за насочване и подпомагане на пострадали от престъплението (НМН);

- Надграждане на самия НМН по линия на възможността на изпълнението му на практика, включително създаване на ясна финансова рамка;
- Развиване и адаптиране на социални услуги за жертви на трафик, с цел отговаряне на потребностите на жертвите-граждани на трети страни;
- Създаване на по-добри възможности във връзка достъпа до права и правосъдие на уязвимите лица и жертвите на трафик, както и възможности за тяхното обезщетение и компенсация.

VI. Национални политики в област „Международна закрила и убежище“

Националната политика по международна закрила гарантира достъп до процедура, подслон и необходима грижа за търсещите закрила граждани на трети страни – при спазване правата на човека и по установените международни и в рамките на ЕС стандарти. Приоритет е провеждането на справедлива, ефективна и прозрачна процедура при разглеждане на молбите за закрила с баланс между права и задължения на лицата, търсещи закрила и гарантиране на националния интерес и националната сигурност.

В контекста на динамична миграционна ситуация, през изминалия петгодишен период Република България се изправя пред предизвикателството да гарантира нормално функциониране на системата за убежище в условия на несъразмерен за страната миграционен натиск. В продължение на целия програмен период, Република България прилага и надгражда разнообразни по вид и обем мерки за подобряване на системата за убежище и приема на лица, търсещи закрила.

С държавен ресурс, подкрепа от ЕК по линия на спешна помощ от европейските фондове, помощ от агенциите на ЕС и международните организации е увеличен значително капацитетът за настаняване и са подобрени условията за прием в съответствие със заложените в областта на международната закрила стандарти. Изградена е инфраструктура, прилага се комплекс от мерки за културна и социална адаптация и медицинска грижа. В изминалия петгодишен период устойчиво се работи и е постигнат значителен напредък за подобряване качеството на производството за разглеждане на молби за международна закрила.

В рамките на различни проекти и програми с европейско и национално финансиране са проведени обучения за повишаване на административния капацитет на служителите на ДАБ, осъществяващи административното производство, приема, социалната адаптация, идентификацията и грижата за уязвими лица.

В съответствие с натрупания опит и изводите, направени в следствие на предизвикателствата, както и за по-нататъшна хармонизация с европейското законодателство и стандарти, са предприети и изпълнени правни и

организационни мерки, както и такива за оптимизиране на функционирането на националната система за предоставяне на международна закрила. Мерките са насочени към постигане на ефективен и персонален подход към уязвимите лица, включително непридружени деца, и допълване на процедурните гаранции при провеждане на административното производство по разглеждане на молби за закрила. Внесени са изменения и допълнения на Закона за убежището и бежанците от 2020 г. за надграждане и допълване на процедурните гаранции за една от най-уязвимите групи лица, каквито са непридружените малолетни и непълнолетни деца. Заложени са работещи на практика правни положения и механизми, които да обезпечат провеждането на производства по предоставяне на закрила при спазване на условията за законосъобразност и качество.

В периода 2015-2020 г. Република България ефективно сътрудничи в реализацията на предприетите на ниво ЕС всеобхватни действия за справяне с миграционната криза, като страната ни изпълнява ангажименти по преместване, презаселване и участие в оперативните дейности на ЕСПОУ за подкрепа на държави, подложени на особен миграционен натиск.

В процеса на развитие и надграждане, националната система за предоставяне на международна закрила ще продължи да се основава на фундаменталните принципи в областта, заложени в международните конвенции, европейското и национално законодателство: гарантиран достъп до процедура, недискриминация, прием съобразно стандартите, заложени в европейското законодателство, безпристрастност, прозрачност и законосъобразност при разглеждане на молбите за закрила, достъп до правна помощ и правни средства за защита.

Въз основа на постигнатото в посока устойчива и хуманна национална система за международна закрила, ще продължи и процесът на доизграждане чрез периодична оценка на нуждите, планиране и изпълнение на набелязаните мерки. На годишна база се планират дейности за устойчиво подобрене на качеството на процедурата за международна закрила, поддържане условията за прием в съответствие със заложените в областта на международната закрила стандарти, както и повишаване качеството на социалната подкрепа за лицата, търсеци международна закрила. Грижата за уязвимите лица и в частност непридружените деца, търсеци закрила, и спазването на висшия интерес на детето остава приоритетно направление при осъществяване на административното производство по предоставяне на закрила.

Внедряването на добри практики във всеки от тези аспекти е още една стъпка за оптимизация на системата за международна закрила. С цел по-добро управление на процесите в областта на международната закрила се анализират и проучват възможности за дигитализация и внедряване на технически приложения в онези етапи от процедурата, в които биха допринесли за по-голяма ефективност на административните процеси. Правилната идентификация и прилагането на добри практики при осигуряването на грижа за търсеците закрила ще допринесат за установяване на устойчиви модели в съответствие с международните и европейски

стандарти. Устойчивото надграждане на административния капацитет, както и подобряване на качеството на процедурата по предоставяне на закрила, също са основен елемент в процеса на развитие на националната система за международна закрила.

В съответствие с компетентността си и политиката на Република България в областта на убежището, ДАБ при МС ще продължи да осъществява сътрудничество и дейности по изпълнението на националните ангажименти в рамките на Общата европейска система за убежище. Важна цел е постигането на баланс между приоритетите на държавната политика и поетите международни задължения при участието в механизми за практическа солидарност и сътрудничеството в рамките на Общата европейска система за убежище.

VII. Външно измерение на миграцията и принос към политиката за развитие

В отделните области на миграцията Република България активно си сътрудничи с международни структури като Международната организация по миграция, Върховния комисар за бежанците на ООН, Международния център за развитие на миграционни политики, Глобалния форум за миграция и развитие и др.

Миграционните процеси, подсилени от политическата нестабилност и конфликтите в географска близост до Съюза, са трудно управляеми, поставят редица изпитания пред приемащите страни и могат да бъдат дестабилизиращ фактор за единството на Съюза. Те са способни да породят непропорционален натиск върху държавите-членки, към които страните с външна граница са значително по-уязвими.

Република България се намира на един от основните коридори на миграция към Европа – т. нар. "Източносредиземноморски маршрут" и неговото продължение през Западните Балкани. Правителствената програма за управление за периода 2017 – 2021 г. нарежда устойчивото решение на проблема с миграцията сред основните външнополитически приоритети на страната, като очертава основните принципи и ориентири на тази политика:

- Съвместни усилия на всички засегнати или изложени на риск страни;
- Обединени усилия с ЕС и държавите-членки на ЕС в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план за справяне с коренните причини на нередовната миграция, за насърчаване на по-доброто управление на миграцията в страните партньори във всички аспекти;
- Намиране на общоевропейски решения, основани на принципите за отговорност и солидарност между ДЧЕС;
- Пълно и последователно изпълнение на всички аспекти на Съвместното изявление ЕС – Турция от март 2016 г.;

- Разширяване на обхвата на партньорствата и задълбочаване на сътрудничеството на ЕС със страни на транзит и произход на мигранти от Близкия Изток и Азия;

- Задълбочаване на сътрудничеството между ЕС и ДЧЕС и страните на произход, транзит и дестинация на мигрантски потоци, включително чрез адресиране на коренните причини на нередовна миграция – Партньорската рамка с трети страни по Европейския дневен ред за миграция СОМ (2016) 385, Съвместния път ЕС – Афганистан по миграционните въпроси.

- Разработване и осъществяване заедно с ЕС и ДЧЕС на всеобхватен подход за управление и контрол на масови мигрантски потоци при отчитане на взаимовръзката сигурност-развитие-миграция.

1. Диалог и рамка на сътрудничество

Европейският съюз, част от който е и Република България, е традиционна притегателна точка за миграция. Географското положение на страната ни я поставя в позиция, в която може да развива успешно ефективни политики в рамките на партньорства с други страни, включително по отношение на миграцията, но същевременно я прави уязвима от преминаващи нередовни миграционни потоци, отправени се към ЕС поради нестабилна политическа обстановка или в търсене на по-благоприятни условия за живот.

Външното измерение на миграцията се превърна в един от основополагащите стълбове на миграционната политика на ниво ЕС, а оттам и в неразделна част от националните миграционни стратегии на държавите членки на ЕС, в т.ч. и на Република България. От години страната развива последователни и устойчиви отношения и сътрудничество в областта на миграцията с трети страни, основани на географски признак, взаимна полза, споделяне на експертиза и приобщаване на партньорите към ползите от прилагане на европейския подход по отделните елементи на миграционната политика. Освен на двустранна основа, това сътрудничество се осъществява и по линия на Глобалния подход към миграцията и мобилността на ЕС (ГПММ), Процеса от Валета, Партньорските рамки за сътрудничество с трети страни на ЕК, международните организации, работещи в областта на миграцията (МЦРМП), регионалните диалози и др.

Видимо е присъствието на Република България в Партньорствата за мобилност (ПМ) на ЕС с отделни трети държави – инициатива, въведена като инструмент в рамките на Глобалния подход към миграцията и мобилността (ГПММ). Експерти от МТСП и МВР взимат участие по настоящите Партньорства за мобилност с Молдова, Грузия, Армения, Азербайджан, Беларус и Йордания.

Конкретен пример е успешното участие на Република България (МВР в партньорство с НКБТХ) в проекта JEMPAS, като част от Подкрепата за Партньорството за мобилност между ЕС и Хашимитско Кралство Йордания и

осъществен през периода 2016-2018 г. Проведените работни срещи позволиха споделяне на експертиза и добри практики в противодействието и борбата с трафика на хора, интегрираното гранично управление и сигурността на документите. Впоследствие, българският опит в лицето на НКБТХ бе заимстван от йорданската страна за разработването на Националната стратегия на Йордания за борба с трафика на хора (2019-2022) и Плана за действие към нея.

Регионалните диалози са друг важен инструмент, доказал своя потенциал за поддържане и развитие на сътрудничеството между страните източник на незаконна миграция, транзитните страни и тези на крайна дестинация. Република България участва в процеса Валета, процесите Рабат и Хартум, Пражкия и Будапещенския процеси и съобразно своите конкретни интереси и възможности участва с опит и експертиза в техните тематичните дейности. Най-силен фокус и доказана за страната добавена стойност има Будапещенският процес, в който Република България участва от 1997 г, а от 2008 г. председателства Работната група на страните от широкия Черноморски регион. Този регионален диалог предоставя необходимата за страната платформа за постигане на взаимно-изгодно партньорство чрез обмен на опит, добри практики и изграждане на доверие и експертна мрежа в области от взаимен интерес съвместно със страните от Югоизточна Европа и страните по Пътя на коприната.

В този контекст и с оглед на непосредствената добавена стойност от задълбочаване на това партньорство, в периода 2017 – 2019 г. Република България участва активно в подготовката на новата Политическа декларация (ПД) на Будапещенския процес и Плана за действие към нея, приети през февруари 2019 г. Двата документа зададоха основните насоки на сътрудничеството в областта на управлението на миграцията между страните членки на процеса (държави членки на ЕС, страните от Пътя на коприната, страните от Западните Балкани и широкия Черноморски регион) за следващите пет години. През декември 2019 г. страните участнички в Будапещенския процес одобриха План за изпълнение на ПД от Истанбул с конкретно разписан график и срещи. Като председател на РГ на страните от Черноморския регион в периода 2020 – 2021 г. Република България се ангажира да домакинства среща, посветена на борбата с контрабандата на мигранти в партньорство с Центъра за правоприлагане в Югоизточна Европа (SELEC). В същия период, съвместно с Латвия страната ни ще организира експертна среща по легална миграция, а съвместно с Грузия ще домакинства среща, посветена на стратегическото планиране и изготвяне на релевантните стратегически документи за управлението на миграционните процеси.

Република България води дългогодишна политика за идентифициране и договаряне на двустранни договори с трети държави за социална сигурност с оглед по-голяма защита на придобитите права на българските граждани, които са работили на територията на съответната трета държава. Към настоящия момент България е страна по 16 влезли в сила договора в областта на социалната сигурност с трети държави, сред които Азербайджан, Тунис, Черна гора, Сърбия, Северна

Македония, Корея, Русия, Израел, Молдова, Украйна и други. Ратифицирани от Народното събрание на Република България са спогодбите с Мароко и Бразилия, които предстои да влязат в сила. Проведи за начални преговори за сключване на спогодби с Албания и Беларус.

От началото на 2017 г. Република България инициира възобновяване на прекъснатите поради икономическата криза процеси по подготовка и провеждане на преговори за сключване на двустранни споразумения за регулиране на трудовата миграция с трети държави. През 2018 г. бяха подписани и се прилагат такива спогодби с Армения и Молдова. За стартиране на договорните отношения с Грузия от 2019 г., е предоставен на грузинската страна проект на процедури за прилагане на спогодба. В начална фаза са преговорите за сключване на такива спогодби с Украйна и с Република Беларус. Даден е мандат за преговори с Албания, Азербайджан, Киргизстан, Туркменистан и Узбекистан.

Република България е сред активните участници и в Евро-Средиземноморското сътрудничество в рамките на поредицата от проекти в областта на законната миграция – „Евромед – законна миграция”.

Република България участва и в глобалните процеси в областта на миграцията и развитието. Страната ни активно следи процесите в рамките на Глобалния форум за миграция и развитие. Участието в тях е обусловено от обстоятелството, че Република България е държава членка на ЕС и приносът ѝ е в рамките на предоставяната от ЕС подкрепа на конкретни трети държави.

Темата за връзката между миграцията и развитието остава една от водещите теми по отношение на политиката към трети държави и едно от основните направления за финансиране на дейности от ЕС. По тази линия се финансират част от проектите, изпълнявани по линия на отделните Партньорства за мобилност, по които и Република България е страна, включително по линия на Инструмента за ПМ.

2. Работа с ключови трети държави

Ефективното управление на миграцията е възможно посредством диалог и партньорство с ключови трети страни. От ключово значение е идентифицирането на ключови партньори на базата на анализ на миграционния натиск от съответните страни и региони, степента на развитие на двустранните отношения, наличието на изградено доверие, надграждане на вече реализирани успешни партньорства и др. Развиването на ефективно сътрудничество със страните на произход и транзит на незаконна миграция е солидна предпоставка за постигане на напредък в областта на връщането и реадмисията.

За Република България особено важни в това отношение са страните по Пътя на коприната – Афганистан, Пакистан, Ирак. Един от възможните и работещи инструменти за развитие на сътрудничеството е Будапещенският процес, в който тези страни участват осъзнато и активно. Република България се стреми, съобразно

възможностите си, да предоставя подкрепа чрез финансови средства по програмите за развитие и хуманитарна помощ, както и за изграждане на капацитет.

В този контекст, Република България заяви участие в проекта PARIM за повишаване осведомеността за рисковете от незаконната миграция в Пакистан и осъществяван от Международния център за развитие на миграционната политика (МЦРМП). През 2020 г. стартира подготовката на проекта, в чието изпълнение Министерство на вътрешните работи на Република България ще участва като партньор на Австрия и като донор с 10 хил. евро в периода 2021-2023 г.

В отношенията с Афганистан и Ирак е поставен специален фокус върху борбата с незаконната миграция и изграждането на административен капацитет. По линия на българската официална помощ за развитие от 2016 г. МВР на Република България последователно организира курсове за обучение на полицейски служители от Афганистан и Ирак в рамките на принос по проекта за подобряване на административния им капацитет. Тази добра практика ще продължи след преодоляване на здравната пандемия от Ковид-19.

На ниво ЕС решаването на свързаните с незаконната миграция от Афганистан въпроси се осъществява въз основа на два документа: Съвместната пътна карта по въпросите на миграцията между ЕС и Афганистан (Joint Way Forward), подписана на 2 октомври 2016 г, и Споразумението за сътрудничество за партньорство и развитие ЕС-Афганистан, подписано на 18 февруари 2017 г.

Правната рамка за осъществяване на сътрудничеството между Република България и Пакистан в областта на незаконната миграция е Споразумението за реадмисия ЕС-Пакистан. От българска страна е отправено предложение за сключване на двустранен протокол с Пакистан за прилагане на гореспоменатото споразумение, по което се очаква официален отговор от Исламабад. Прилагането на сключеното Споразумение за реадмисия е затруднено, поради факта, че националните компетентни органи на Пакистан приемат връщане единствено на собствени граждани, изразили готовност за доброволно завръщане.

Ключова страна за Република България остава и Турция. Тя е стратегически партньор за гарантиране на стабилността и сигурността в региона на Източното Средиземноморие. Важно е да продължи установеното добро сътрудничество по линия на управлението на миграцията и охраната на общата граница при зачитане на съществуващите правни международни и двустранни документи.

На следващо място, но не по-важност е сътрудничеството със страните от региона на Западните Балкани. Развитието на партньорството и подкрепата следва да бъдат насочени основно към укрепването на капацитета на тези страни в областта на граничната сигурност, управлението на миграцията и убежището за недопускане повторение на кризисната ситуация от 2016 г.

С оглед повишаване на ефективността на връщането Република България ще продължи да насочва усилия към подобряване на сътрудничеството с трети страни – източник на незаконни потоци и да проучва най-добрите национални практики на

други държави членки в областта на връщането, в т.ч. прилагане на индивидуален подход към трети страни на връщането.

Република България си поставя за стратегическа цел периодично актуализиране на настоящата стратегия от перспектива на идентифициране на трети страни като „ключови“ с оглед подобряване на сътрудничеството с тях в областта на връщането. За постигането на тази цел може да се разработват планове за действие, а при необходимост и да бъдат изготвени стратегии за прилагане на индивидуален подход чрез използване на лостове за въздействие.

3. Стратегическо партньорство с Обединеното кралство

На 29 март 2017 г. Обединеното кралство уведоми Европейския съвет за намерението си да напусне ЕС в резултат на проведен национален референдум. За първи път в историята на Съюза бе задействан член 50 от Договора за Европейския съюз. Като последващи действия, Европейският съвет, в който за първи път не участваше Обединеното кралство, определи своите насоки за преговорите, съобразно позициите и принципите на ЕС. Подписаното от Европейския съюз и Обединеното кралство Споразумение за оттегляне през м. януари 2020 г. влезе в сила на 1 февруари 2020 г. след провеждането на необходимите процедури в Европейския парламент и в Съвета.

Съществен елемент от Споразумението за оттегляне е преходният период до 31 декември 2020 г. с опции за удължаване до две години, за което е необходимо съгласие от ЕС и Обединеното кралство преди 1 юли 2020 г. Правната природа на преходния период се изразява в продължаване на прилагането на законодателството на ЕС по отношение на всичко, което засяга Обединеното кралство и неговите граждани – с едно изключение: то няма да участва в работата на институциите и структурите на управление на ЕС, нито в процесите на вземане на решения. Преходният период е времето, в което да се установят рамките на бъдещото партньорство между ЕС и Обединеното кралство.

Широко прокламирано в публичното пространство бе намерението на Обединеното кралство да си върне обратно „контрола“ на различни части от миграционната политика, които се определят от ЕС.

Всъщност, възвръщането на „контрола“ върху миграцията е много повече от самото проектиране и внедряване на нова имиграционна система. През последните години Обединеното кралство силно зависи от свободното движение на работници от ЕС за преодоляване на недостига на умения и на работна ръка.

Рамката за бъдещите отношения между ЕС и новата „трета страна“ бе поставена в политическата декларация, договорена на двустранна основа през октомври 2019 г. Тя очерта насоките в преговорите по установяване на бъдещото партньорство между ЕС и Обединеното кралство. Така, според декларацията, бъдещите отношения следва да бъдат основани на споделени ценности, като

зачитането и защитата на правата на човека и основните свободи, демократичните принципи, принципите на правовата държава и подкрепата за неразпространението. Декларацията разписва още параметрите на „амбициозно, широко, задълбочено и гъвкаво партньорство по отношение на търговското и икономическото сътрудничество, в чиято основа е залегнало всеобхватно и балансирано споразумение за свободна търговия, по отношение на правоприлагането и наказателното правосъдие, външната политика, сигурността и отбраната и по-широки области на сътрудничество“ (чл. 3). Посочва се, че бъдещите отношения могат да обхванат области на сътрудничество, различни от посочените в политическата декларация, ако в хода на преговорите страните преценят, че това е във взаимен интерес. При всички случаи, „...Бъдещите отношения ще се основават на баланс между правата и задълженията, като се отчитат принципите на всяка страна. Този баланс трябва да гарантира автономното вземане на решения от Съюза и да съответства на неговите принципи, по-специално по отношение на целостта на Единния пазар и Митническия съюз, и на неделимостта на четирите свободи. Балансът трябва също да гарантира суверенитета на Обединеното кралство и защитата на неговия вътрешен пазар при зачитане на резултата от референдума от 2016 г., включително по отношение на провеждането на независима търговска политика от Обединеното кралство и преустановяването на свободното движение на хора между Съюза и Обединеното кралство.“ (чл. 4).

От перспектива на миграцията и мобилността, в декларацията се подчертава решението на Обединеното кралство да преустанови прилагането на принципа на свободно движение на хора, и се посочва, че страните следва да установят договорености за мобилност, основани на недискриминация между държавите членки на Съюза и на пълна реципрочност. Във връзка с това страните имат за цел да предвидят чрез националното си право безвизов режим на пътуване за краткосрочни посещения. Страните се договарят да разгледат условията за влизане и престой с цел провеждане на научни изследвания, учебна дейност, обучения и младежки обмен. ЕС и Обединеното кралство ще разгледат мерки за координация на системите за социална сигурност с оглед бъдещото движение на хора.

На 3 февруари 2020 г. Европейската комисия прие мандат за водене на преговори за ново партньорство с Обединеното кралство. Тези указания обхващат всички области от интерес, посочени в политическата декларация, включително търговското и икономическото сътрудничество, правоприлагането и съдебното сътрудничество по наказателно правни въпроси, външната политика, сигурността и отбраната, участието в програми на Съюза, както и други тематични области на сътрудничество.

В рамките на проведени в Съвета на ЕС обсъждания държавите членки се обединиха около необходимостта от амбициозни разпоредби относно движението на физическите лица, включително с цел осъществяване на трудова заетост, на базата на пълна реципрочност и недискриминация, както и договаряне на оптимални

условия за влизане и престой с цел провеждане на научни изследвания, учебна дейност, обучения и младежки обмен.

На 31 декември 2020 година изтече преходния период за оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС. С оглед на настъпилото оттегляне, Обединеното кралство е вече трета държава и правото на ЕС повече не се прилага за него. В българското законодателство е установена необходимата регулаторна рамка по отношение на влизането и пребиваването на гражданите на Обединеното кралство в Република България при отчитане на предвиденото в Споразумението за оттегляне и на принципите на справедливост и реципрочност, заложен в него, и по начин, който гарантира защитата на националния интерес.

VIII. Политики по миграция в кризисни и извънредни ситуации

При възникване на извънредна ситуация в следствие на повишен миграционен натиск, природни бедствия или техногенни аварии - Дирекция „Миграция“-МВР, ДАБ-МС и ДАНС осигуряват допълнителен административен капацитет за работа с незаконните мигранти и търсещите международна закрила.

1. Управление на миграцията в ситуация на внезапен миграционен натиск

В Република България са приети планове за действие при възникване на извънредна ситуация вследствие на увеличен миграционен натиск по границата на страната от Република Турция и Република Гърция. Целта на тези планове е създаване на оптимална организация, координация и взаимодействие на компетентните държавни органи при предотвратяване на рисковете вследствие на увеличен миграционен натиск, ограничаване до минимум броя на незаконно преминалите държавната граница на Република България мигранти, изграждане и поддържане на допълнителен капацитет за прием и настаняване на лица, незаконно преминали държавната граница и др.

В рамките на тези планове, по отношение на търсещите закрила ще се осъществяват във възможно най-кратки срокове дейности по регистрация, настаняване и произнасяне по молбите за международна закрила.

През 2018 г. е актуализиран *Планът за действие на ДАБ при МС при възникване на извънредна ситуация вследствие на увеличен миграционен натиск по границата на Република България с Република Турция.*

С Решение по т. 31 от Протокол № 43 от заседание на Министерския съвет от 22.07.2020 г. е приет Планът за действие при извънредна ситуация вследствие на увеличен миграционен натиск по границата на Република България с Република

Гърция. В тази връзка, вътрешноведомствена работна група актуализира Плана за действие на ДАБ при МС при възникване на извънредна ситуация вследствие на увеличен миграционен натиск по границата на Република България с Република Гърция.

През последните години вследствие на глобализацията, демографските процеси, климатичните изменения и изострянето на междуетническите и междурелигиозните отношения се наблюдават динамични и негативни промени в средата за сигурност, което води до масивно разселване на хора.

Продължаващите конфликти и нестабилната социално-икономическа и политическа ситуация, хуманитарната криза в редица страни от Близкия изток, Северна Африка и Южна Азия и глобалното разпространение на коронавируса, ще продължават да са определящи фактори за миграционния натиск, насочен предимно към страните от Централна и Западна Европа.

Поради географското си положение и безвизовия режим с редица държави от Близкия и Среден Изток и Африка, Република Турция продължава да бъде пресечна точка на миграционните маршрути към страните от ЕС, включително и на тези през Република Гърция и Република България. Динамичната икономическа и политическа обстановка в Република Турция и отношенията ѝ с ЕС са съществен фактор, който може да катализира нови миграционни процеси през нашата страна.

Анализът на рисковете и предпоставките за масирано навлизане на мигранти на територията на Р България извежда тенденция към продължаване на този процес в дългосрочен план. Овлабяването на рисковите процеси налага предприемането на извънредни мерки, изискващи използване на целия национален капацитет. От съществено значение е активното привличане на ресурси от Европейския съюз, ООН, от правителствата на партньорски държави и неправителствени организации.

Съвместно с другите заинтересовани институции да се анализират напредъка и трудностите при изграждането на единен регистър за вписване на всички чужденци, легално пребиваващи или незаконно влезли на територията на страната. Наличието на съответната интегрирана информационна система би облекчило значително работата на държавните органи в областта на миграцията и ще разшири възможностите за осъществяване на административен контрол над чужденците в условията на засилен миграционен натиск.

Засиленият миграционен натиск през 2015 г. постави на дневен ред темата за прилагането на правата на лицата, търсеци и получили международна закрила, което доведе до осъществяването на две важни промени, отнасящи се до осигуряването на условия за тяхното приобщаване в образователните институции на Р Република България.

Първата е по отношение правото на образование и създаването на нова разпоредба в Закона за убежището и бежанците, съгласно която достъпът на малолетни и непълнолетни, търсеци или получили международна закрила до образователната система, не може да бъде отложен с повече от три месеца, считано

от датата на подаване на молба за международна закрила, което е в съответствие с европейските стандарти.

Втората важна промяна е свързана със създаването през 2016 г. на нова наредба, утвърдена от министъра на образованието и науката. Наредбата регламентира приемането и обучението, в т.ч. по български език на децата, търсеци или получили международна закрила в образователните институции, както и на учениците, със същия статут, които не притежават документ за завършен клас или етап в държавни или общински училища. Регламентирано е и провеждането на допълнително обучение по български език като чужд и по други учебни предмети в училище, а така също и валидирането на придобитата компетентност. В същото време за по-малките ученици, които се обучават в начален етап, е осигурена възможност да не валидират компетентност предвид възрастта, улесняваща формирането на езикови умения и високата степен на адаптивност при тях към променящата се образователна среда.

От 2016 г. от Министерството на образованието и науката са създадени нормативни условия за осъществяване на допълнително обучение по български език като чужд със средства от държавния бюджет за всички деца и ученици чужди граждани в задължителна предучилищна и училищна възраст, независимо от държавата по произход. Утвърдена е учебна програма за изучаване на български език като чужд за търсеци или получили международна закрила и за мигранти в задължителна училищна възраст, както и учебна програма за възрастни, търсеци или получили международна закрила.

В съответствие с принципите на приобщаващото образование, чиято роля е да осигури диференцирана грижа на всяко дете и ученик, съобразно неговите способности, потребности и интереси от 2017 г. последователно се създават условия за провеждане на допълнително обучение за деца и ученици, които имат пропуски или срещат затруднения при усвояването на учебното съдържание. Акцентът се поставя върху обучението по български език, което е ключов фактор за практическото овладяване на езика от деца и ученици с чужд произход, в това число търсеци или получили международна закрила и за мигранти.

С тези стъпки през последните години образователната система се утвърди, като една от прогресивно променящите се, особено по отношение прилагането правото на образование, включително за децата и учениците, търсеци или получили международна закрила и мигранти.

2. Управление на миграцията в кризисна или извънредна ситуация в резултат на природно бедствие или техногенна авария

Природните бедствия и мащабните техногенни аварии имат потенциал да нанесат сериозни поражения върху инфраструктурата, да доведат до икономически загуби и да затруднят работата на администрацията и органите на местната власт. Глобалната пандемична криза възникнала през 2019 г. постави отпечатък и върху развитието на миграционните политики в държавите-членки на ЕС. Въведените

ограничителни мерки оказаха значително влияние върху свободното движение на хора, прилагането на интеграционните мерки спрямо получените закрила лица и затрудниха ефективното изпълнение на процедурите по връщане на незаконно пребиваващи чужденци.

Успешното управление на миграционните процеси в условия на извънредна ситуация изисква поддържане на адекватен национален капацитет и гарантиране на адаптивност на националната системата за миграция за реакция при природни бедствия и възникване на техногенни аварии.

На национално ниво се приемат и прилагат планове за защита при бедствия, аварии и за противодействие на тероризма, които очертават съгласувана рамка за намаляване на съществуващите рискове, недопускане на нови, повишаване на готовността и способностите за реагиране и бързото възстановяване след настъпване на кризата или извънредната ситуация, посочват отговорните институции и регламентират задълженията за осигуряване на безопасна и устойчива среда на живот.

В съответствие с действащата национална рамка на ниво МВР се утвърждават планове за защита и действия при извънредни ситуации и защита при бедствия. Плановете създават организация за действие при следните сценарии: възникване на радиационна авария и радиационно замърсяване; промишлени аварии и катастрофи; силни и разрушителни земетресения; големи пожари; наводнения с опасност от жертви; големи транспортни катастрофи; обилни снеговалежи и терористична (екстремистка) дейност. Описаните планове подлежат на периодична оценка на степента на адекватност и актуализация, при необходимост.

При прилагането на мерки за възстановяване се изхожда от разбирането, че кризисната или извънредна ситуация, съпроводена с тежки социално-икономически последици, оказва непропорционално въздействие върху правата на жените, децата и възрастните хора, както и върху всички хора в уязвимо положение, включително бежанци, мигранти, вътрешно разселени лица, и задълбочават вече съществуващите неравенства. Способността на мигрантите да се справят с негативните влияния от възникването на дадена кризисна ситуация, да получат адекватни здравни грижи или икономическа, социална и психологическа помощ могат да се повлияят от редица фактори, като: нивото им на включване в приемащата държава, свързан с техния миграционен статус; условията им на живот и труд; достъпа до услуги, съобразен с техните специфични нужди и културни особености и др.

При извънредни обстоятелства международното право в областта на правата на човека позволява на държавите да ограничат някои права на човека, при условие че мерките са необходими, пропорционални, временни по характер и недискриминационни. Прилаганите спрямо мигрантите мерки обаче не трябва да възпират дългосрочната редовна миграция и да ограничават правата на бежанци до хуманни условия за прием и защита. Мерките не следва да се използват и за

ограничаване на работата на защитниците на правата на човека и организациите на гражданското общество.

IX. Политики за сътрудничество

1. Междуинституционално сътрудничество

В отделните области на миграцията Република България активно си сътрудничи с международни структури като Международната организация по миграция и Върховния комисар за бежанците на ООН, Международния център за развитие на миграционни политики, Глобалния форум за миграция и развитие и др.

На европейско ниво продължава успешното участие на Република България в Партньорствата за мобилност на ЕС с отделни трети държави в активно сътрудничество със съответните заинтересовани страни на ниво ЕС – инициатива, въведена като инструмент в рамките на Глобалния подход към миграцията и мобилността Партньорства за мобилност, по които страна е и Република България с Молдова, Грузия, Армения, Азербайджан, Беларус и Йордания². Република България е сред участниците и в Евро-Средиземноморското сътрудничество в рамките на поредицата от проекти в областта на законната миграция – „Евромед – законна миграция”.

Република България участва и в глобалните процеси в областта на миграцията и развитието, като активно следи процесите в рамките на Глобалния форум за миграция и развитие. Участието в тези процеси е обусловено от качеството на Република България като държава член на ЕС и приносът е в рамките на предоставяната от ЕС подкрепа на конкретни трети държави.

- в областта на миграцията и граничния контрол

България сътрудничи и взаимодейства с всички структури в държавата, имащи отношение към пребиваването на чужденци в Република България и противодействие на незаконната миграция.

Главна дирекция "Гранична полиция" е национална специализирана структура за осъществяване на дейности по оперативно издирване, охрана, разследване на престъпления, контрол, превенция и придобиване на информация в граничната зона, в зоните на граничните контролно-пропускателни пунктове, международните летища и пристанища, във вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона, континенталния шелф, българската част на река Дунав и другите гранични реки и водоеми.

---

² Инициативите по Партньорствата за мобилност бяха представени в раздел VII. Външно измерение на миграцията и принос към политиката за развитие, т. 1 Диалог и рамка на сътрудничество от настоящата Стратегия

Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) е ангажирана с граничната сигурност и противодействието на трансграничната престъпност в контекста на интегрираното управление на границите. Извършва дейности за обезпечаване на националната сигурност чрез ранно откриване и предупреждаване за рисковете и заплахите, както и разкриване, предотвратяване, пресичане и неутрализиране на заплахите за националната сигурност.

Сътрудничеството между ДАНС и МВР се осъществява чрез изпълнение на специфични задачи на ГКПП, обмен на информация и съвместни мероприятия по противодействие на международния тероризъм, контрабандата, трафика на наркотици, незаконната миграция и свързаните с нея заплахи за сигурността на страната, както и други форми на трансгранична престъпност. Изготвят се съвместни планове за конкретни разследвания. Изготвена е инструкция за взаимодействие между ДАНС и МВР.

Разработени са Правила за координация и взаимодействие между органите на Прокуратурата, ДАНС, МВР и митническите органи в дейността по разследването на престъпления.

С ПМС № 89 от 16 април 2015г. е създаден Междуведомствен координационен център, осигуряващ координацията и взаимодействието между компетентните държавни структури при прилагането на мерки за противодействие на контрабандата и контрол на движението на рискови стоки и товари. Дейността на центъра се изпълнява с участието на ДАНС, ГДНП, ГДГП, Агенция „Митници“, НАП и Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“. Центърът поддържа 24 часово оперативно дежурство, като събира, обработва и анализира информация за стоки и товари по конкретни случаи, както и за стоки предмет на контрабанда.

С ПМС № 198 от 27 юли 2015г. е създаден Национален контратерористичен център (НКТЦ), който осигурява координация и взаимодействие между компетентните държавни структури при прилагането на мерки за противодействие на тероризма, насилствения екстремизъм и радикализацията. НКТЦ предоставя непосредствено информация в непрекъснат денонощен режим на компетентните държавни структури, необходима за разкриване, предотвратяване и пресичане на терористични заплахи. Дейността на НКТЦ се изпълнява с участието на ДАНС, МВР, Служба „Военно разузнаване“ и служба „Военна полиция“ в Министерството на отбраната.

НКТЦ осъществява взаимодействие с Национален координационен център на ГДГП, от където ежедневно се изпращат сканирани документи за самоличност, по предварително зададен от НКТЦ профил, на чужди граждани преминали през държавната граница. Също така се осъществява координация и взаимодействие между НКТЦ и ГКПП по отношение на лица явили се на граничния пункт, за които има съмнение, че отговарят на зададения от НКТЦ профил.

- в областта на международната закрила

В изпълнение на действащата *Наредба за отговорността и координацията на държавните органи, осъществяващи действия по прилагането на Регламент Дъблин и Регламент Евродак*, ДАБ при МС действа в тясно сътрудничество с органите на МВР.

Между МВР и ДАБ при МС редовно се обменя различна по вид информация относно броя на потърсили закрила лица, броя на настанените в териториалните поделения на двете ведомства чужденци, постановени решения за предоставена международна закрила или отказ от такава, осъществени трансфери по реда на Регламент (ЕС) 604/2013 на Европейския парламент и на Съвета и др.

ДАБ при МС е в непрекъснато взаимодействие при провеждане на процедурата по предоставяне на международна закрила с Държавна агенция „Национална сигурност“. Изискването на предоставяне на становище на ДАНС за всеки един от кандидатите за закрила е задължителна част от провеждането на процедурата за международна закрила.

Регулярно се извършват съвместни действия на ДАБ и ДАНС по изпълнение на ангажиментите на страната ни в съответствие с Рамката на националния механизъм за презаселване. При необходимост се сформират екипи от техни служители, както и от преводачи за участие в мисии за подбор на заявили желание чужди граждани да бъдат презаселени в страната ни.

С приемането на новия Регламент (ЕС) 2020/851 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2020 година за изменение на Регламент № 862/2007 относно статистиката на Общността за миграцията и международната закрила се създават задължения за държавите членки да предоставят нов вид статистически данни. В тази връзка, приоритетно е доизграждане на наличната система, така че да позволява изчисляване на данните от компетенциите на ДАБ при МС.

Както и досега, приоритет е ефективното сътрудничество и координация с националните институции с правомощия в областта на миграцията и националната сигурност и работа в посока ефективна координация и съгласуваност при идентификация на проблемни теми и планиране на съответните мерки за постигане на цялостни решения в областта на миграцията и убежището. Съществени области на сътрудничество, където е необходим анализ на ситуацията и залагане на конкретни мерки за развитие са грижата за непридружените деца мигранти, изграждането на един регистър за вписване на легално пребиваващи или незаконно влезли чужденци, както и интероперативната съвместимост.

В политиките за подкрепа и подпомагане на търсещите международна закрила в процеса на първоначална адаптация се осъществява и ще се търси развитие и устойчивост на сътрудничество на централно и местно ниво със ДАЗД, АСП, МОН, Бюрото за правна помощ, международни организации и неправителствения сектор и академичната общност.

2. Сътрудничество с международни и европейски организации - в областта на миграцията

На европейско ниво продължава участието на Република България в Партньорствата за мобилност на ЕС с отделни трети държави в активно сътрудничество със съответните заинтересовани страни на ниво ЕС (отделни държави членки и агенции на ЕС), както и в областта на миграцията в рамките на Източното партньорство и на Евро-Средиземноморското сътрудничество

Дирекция „Миграция“ -МВР е определена за контактна точка по въпросите за обратното връщане по линия на Европейската агенция за гранична и брегова охрана (ФРОНТЕКС). В изпълнение на произтичащите ангажименти, Република България участва като страна-организатор или страна-партньор в съвместни или национални полети за връщане, координирани и съфинансирани от агенцията.

В изпълнение на Регламент 2016/1624 на ЕП и на Съвета за европейската гранична и брегова охрана, е изграден национален резерв от 105 специалисти в областта на връщането/ ескортиращи служители

- в областта на международната закрила

В периода 2015-2018 г., национални институции с компетенции в областта на миграцията и убежището продължиха активното си партньорство с Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (ЕСПОУ). В рамките на Плана за специална подкрепа на ЕСПОУ (приключил м. октомври 2018 г), съвместните усилия бяха насочени към подобряване на българската система за убежище в следните области: прилагане на достиженията на правото на ЕС в областта на международната закрила; повишаване качеството на процедурата за убежище; идентифициране и насочване на уязвими лица; прием и социални дейности; статистика и анализ на данни; оценка на възрастта на търсещите убежище; планиране на извънредни ситуации; професионално развитие и обучение.

В рамките на бъдещото сътрудничеството със Службата, следва да бъде отдаден приоритет на обмена на информация, опит и иновативни практики, както и развитие на административния капацитет на експертите в областта на международната закрила.

За по-добра проекция на националната политика в областта на международната закрила в международен план, да се идентифицират и развиват възможности за сътрудничество със съответните компетентни институции и организации от държави членки на ЕС или трети страни.

3. Сътрудничество с неправителствения сектор

- в областта на миграцията

България партнира активно с неправителствените и международни организации, работещи в областта на миграцията при изпълнението на конкретни

дейности, имащи за цел подобряване на условията за настаняване на чужденци в домовете; подпомагане на лицата и уязвимите групи мигранти (в т.ч. бременни жени-мигранти, непълнолетни и малолетни деца, лица, които са били подложени на мъчения или други сериозни форми на психическо, физическо или сексуално насилие и др.), както и съдействие за доброволното връщане до държави на произход. Взаимодействието с всяка една от организациите се основа на подписани с тях споразумения за сътрудничество и е свързано с развитие на определен тип дейности, съобразно спецификата в тяхната работа:

- Българският Хелзинкски комитет осигурява безплатни правни консултации и юридическа помощ на настанените в СДВНЧ лица, които са подали по време на престоя си молба за закрила в Република България;

- Българският Червен кръст подпомага настанените в СДВНЧ чужденци с хуманитарни помощи в натура и осигуряването на скъпо струващи лекарства. С представителите на БЧК се работи и по проблема за събиране на семействата на чужденци, които са подали молба за закрила в различни държави в ЕС;

- Каритас Република България и Центърът за хора, преживели изтезания – АСЕТ осигуряват психо-социално консултиране на настанени в СДВНЧ чужденци.

- Върховният комисариат на ООН осъществява наблюдение на местата за временно настаняване на чужденци, като обръща особено внимание на лицата със специални потребности, за да гарантира зачитане на техните основни права, и по-специално на принципа за цялост на семейството. ВКБООН осигурява предоставянето на правни консултации на тази категория лица. Дирекция „Миграция“ си сътрудничи с международната организация и в посока гарантиране правата на лицата, кандидатстващи за статут на лице без гражданство.

- С Мисията на Международната организация по миграция се работи съвместно за изпълнението на програми за асистирано доброволно връщане и реинтеграция и насърчаване на незаконно пребиваващите в страната чужденци за доброволно връщане в страна на произход, чрез разясняване на законовите възможности за това.

Представители на Омбудсмана на Република България също извършват посещения на специалните домове, в рамките на които се срещат с настанените чужденци.

- в областта на международната закрила

Поддържа се постоянен диалог и се организират съвместни инициативи с неправителствения сектор, и международни организации в областта на международната закрила с цел навременно идентифициране на нуждите, гарантиране на правата и подобряване на грижата по отношение на кандидатите за международна закрила.

Приоритет остават партньорството и координацията с неправителствения сектор чрез активен диалог, съвместно участие в изпълнението на проекти и продължаване на добрата практика на организиране на ежемесечни

координационни срещи с представители на неправителствени и международни организации в областта на убежището.

- ***в областта на интеграцията***

Една от областите на активно сътрудничество с неправителствени организации (НПО) през годините е интеграцията на чужденци. Традиционно Република България беше представена от НПО при създаването по инициатива на Европейския икономически и социален комитет на Европейския интеграционен форум и последващите негови заседания. Сътрудничеството на българските институции с НПО продължава успешно и след като Европейският интеграционен форум бе тематично разширен и прерасна в орган за европейско сътрудничество в областта на миграцията – Европейски миграционен форум.

Х. Усъвършенстване на законодателството и укрепване на административния капацитет

Действащото национално законодателство в областта на миграцията представлява динамична материя, която от една страна следва насоките, зададени от ЕС, а от друга следва да отговоря на националния интерес. Развитието на политиките и процесите на приемане на законодателни актове на европейско равнище се осъществява от експерти в областта на миграцията и намира отражение в законодателни инициативи, предприемани от експерти от компетентните ведомства, ресорно отговорни по различни аспекти на миграционната политика. Не на последно място законодателството се актуализира и за да отговори на променящите се потребности на българското общество и бизнес.

Дейността на всички компетентни институции в областта на миграцията се координира чрез Националния съвет по миграция, граници, убежище и интеграция, който действа като колективен консултативен орган за формулиране и координация на изпълнението на държавните политики в областта на миграцията, границите, убежището и интеграцията в Република България. Председател на Съвета е министърът на вътрешните работи, а членове са заместник-министри на вътрешните работи, труда и социалната политика, правосъдието, външните работи, финансите, образованието и науката, здравеопазването, отбраната, транспорта, информационните технологии и съобщенията, председателите на ДАЗД и ДАБ, заместник-председателите на ДАНС и ДАР, директорът на АМ, секретарят на НКБТХ и представител на Управителния съвет на Националното сдружение на общините в Република България и секретарят на Съвета. Създаден е с Постановление на Министерския съвет № 226 от 10 септември 2019 година и дейността и организацията на работа на Съвета са регламентирани в същото постановление.

Към Съвета функционират постоянно действащи стратегически работни групи, които отговарят за изпълнението на стратегическите приоритети в областите миграция, граници, убежище и интеграция: „Интегрирано гранично управление“ и „Миграционни политики“.

XI. Финансиране на стратегията.

Изпълнението на дейностите, заложи в настоящата Стратегия се финансира от националния бюджет, чрез одобрените годишни бюджети на съответните институции, от финансовите инструменти на ЕС, както и от други международни фондове и програми.

От основно значение са следните финансови инструменти на ЕС:

- фонд „Убежище, миграция и интеграция“ 2014-2020, съответно фонд „Убежище и миграция“ 2021-2027 г.

- фонд „Вътрешна сигурност“ 2014-2020 г., съответно Инструментът за финансово подпомагане за управлението на границите и за визите, като част от фонд „Интегрирано гранично управление“ 2021-2027 г.

- програма „Вътрешни работи“ на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021

- програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 г.

- програма „Образование“ 2021-2027 г.

Националните многогодишни програми на Република България по фонд „Вътрешна сигурност“ и по фонд „Убежище, миграция и интеграция“ за периода 2014-2020 г. отразяват приоритетите, заложи в националните стратегически документи като отражение на приоритетите на ниво ЕС в областта на миграцията и граничното управление. Включените в програмите дейности са в съгласие с договореното в рамките на политическия диалог между Република България и Европейската комисия, проведен през 2013 г.

Програма „Вътрешни работи“ на НФМ 2014-2021 г. предвижда подкрепа в програмна област „Убежище и миграция“ на механизма, която е насочена към осигуряване на функциониращи национални системи за управление на убежището и миграцията и гарантиране на правата на лицата, търсеци международна закрила.

Подкрепата за управление на миграцията и външните граници ще продължи и в рамките на следващия финансов период 2021-2027 г. През юни 2018 г. стартира процесът на подготовка на следващата многогодишна финансова рамка в област „Вътрешни работи“.

През посочения период Инструментът за финансово подпомагане за управлението на границите и за визите ще бъде част от Фонда за интегрирано управление на границите. Инструментът ще продължи и ще доразвие усилията в областта на осигуряването на по-ефективна и ефикасна защита на външните граници. Фонд „Убежище и миграция“ 2021-2027 г. ще продължи подкрепата и насърчаване на усилията на държавите членки с цел да се гарантира, че ЕС продължава да изпълнява своите задължения към лицата, нуждаещи се от международна закрила, улеснява връщането на лицата, които нямат право да

останат, и подкрепя решения, които да заместят незаконните и неконтролираните потоци със сигурни и добре управлявани пътища за миграция.

Приоритети за Република България по отношение на финансовите инструменти в област „Вътрешни работи“:

- Ефективно усвояване на средствата и изпълнение на националните програми по ФУМИ и ФВС 2014-2020 г., и програма „Вътрешни работи“ на НФМ 2014-2021 г. до края на финансовия период;

- Продължаване и доразвиване на усилията в областите на подкрепа на финансовите инструменти в област „Вътрешни работи“, съобразено с приоритетите, заложи в стратегическите документи на национално и европейско ниво.

- Осигуряване на ефективно усвояване на средствата от ЕС по Инструмента за финансово подпомагане на управлението на външните граници и за визите и фонд „Убежище, миграция и интеграция“ за периода 2021-2027 г.

XII. Заключение

1. Очаквани резултати

От началото на пандемията от COVID-19 в края на 2019 г. и последвалите негативни последици - рецесия и застой в икономическото развитие процесите за Република България се наложи временно да прилага по-строги правила за достъп до българския пазар на труда, чрез намаляване на броя на издаваните разрешения за работа с цел овладяване на нарасналата безработица в страната.

Въпреки това, очакванията за излизане от рецесията и възвръщане към постепенен икономически растеж неминуемо ще доведат до разкриване на нови работни места и съответно до проявяване на нови сфери на недостиг на кадри със съответната квалификация и/или задълбочаването на вече съществуващи потребности от нова работна ръка в други области. В такъв случай, като подходящ инструмент за интензифициране на обмена и привличането на работна сила със съответен професионален и квалификационен профил, следва да продължи процесът на провеждане на консултации с идентифицирани трети държави и пристъпване към договаряне на двустранни спогодби в областта на трудовата миграция. В по-дългосрочен план Република България би могла да се ориентира и към страни-партньори в рамките на Евро-Средиземноморското сътрудничество, предвид добрата международна практика за договаряне в областите на трудовата миграция и на социалната сигурност в пакет.

Необходимо е да се подчертае важната роля на социалните партньори в лицето на организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за национално представителни – както за задържането на българските квалифицирани кадри чрез създаването на конкурентни условия на заплащане и труд, така и в привличането на работници-мигранти.

Необходимо е да се засили ролята на Националния съвет по трудова миграция и трудова мобилност, като орган на социалния диалог, включително като Комисия към Националния съвет за тристранно сътрудничество, по ключови въпроси, свързани с осъществяването на режима за достъп до българския пазар на труда на граждани на трети държави, при вземане на решения по осъвременяването на нормативната уредба в тази област, както и във връзка със спогодбите за регулиране на трудовата миграция.

В областта на свободното движение Република България следва да продължи да поддържа среда, гарантираща това основно право на европейските граждани на своята територия. Също така следва да задълбочава добрите практики по отношение на предоставянето на услуги на своите граждани в чужбина в рамките на гарантирането на техните права като граждани на ЕС – предвид информирането и консултирането им чрез СТСВ на МТСП, както и в търсенето на възможности за разширяването на тази мрежа и в трети държави със значително присъствие на български граждани и на лица от български произход.

Необходимо е държавната политика да бъде насочена към допълнителна социална интеграция на лицата от български произход, получили българско гражданство или постоянно пребиваващи на територията на Република България. За постигането на тази цел трябва да се развива единна нормативна база, регулираща процесите на тяхното приобщаване към българското общество.

Интеграцията на мигрантите е предпоставка за стабилен икономически растеж, но само в условията на социалното единство и ползотворен мултикултурен диалог в обществото. Това се постига само при активно участие в процесите на интеграция и от двете страни в процеса – законните мигранти и приемното общество. Необходимо е да се засили информационният обмен и сътрудничеството между компетентните институции, органите на местното самоуправление, академичните среди, социалните партньори, неправителствените и международните организации на национално ниво и др.

Следва активно да се привлекат медиите с цел повишаване на информираността и познанието относно целите и приоритетите на националната миграционна и интеграционна политика. Само така българското общество ще може да бъде максимално добре информирано и подготвено за посрещане на предизвикателствата на съвременния миграционен феномен с неговите различни лица.

2. Механизъм на отчитане на стратегията

По предложение на Националния съвет по миграция, граници, убежище и интеграция, Министерският съвет приема годишен план за прилагане на Стратегията. Контролът за неговото изпълнение се осъществява от Националния съвет по миграция, граници, убежище и интеграция.

В рамките на първото тримесечие Националният съвет по миграция, граници, убежище и интеграция внася в Министерския съвет доклад за изпълнението на Стратегията през предходната година.

3. Механизъм за оценка и корекция

Националният съвет по миграция, граници, убежище и интеграция в годишния си доклад дава оценка за изпълнението на Стратегията и прави предложения за промени в нея на базата на анализ на настъпилите промени в икономическата, социалната и политическата обстановка в страната и ЕС, както и регионални или глобални процеси, даващи пряко отражение на миграционните процеси в Република България.